Государственная Ленинская ордена Ленина БИБЛИОТЕКА СССР имени В. И. ЛЕНИНА

Масса а мехкашкара пролетараш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически партен Нохч- ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

КІиранди 21 ДЕКАБРЬ № 101 (2310) 1958 шу

Мах 20 кеп.

Балха овсарле лакхъярца мамогга продукци дукхагІа ялар—из да керттердар. Цунна тІаберзабаь хила беза партийни организацей организаторскии политическии болх а, хІаьта иштта юрта боахамана деча доалера советскии юртбоахамани органий болх а.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленумах бола

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

16-ча декабре 1958-ча шера шиий болх дІахо хьош хилар ССКП Центральни Комитета Пленум. ССКП ЦК Хьалхарча секретара нов. Н. С. Хрущевс яь «Укх тІехьарча пхе шера юрта боахам дегІабарг итогаши юртбоахаман продукташ дІахо а дуккагІа яхара декхараши» яха доклад ювцаш цу дийнахьа къамаьлаш дир н.н. Н. В. Подгорнес (Украинан КП ЦК секретарь), Н. И. Беляевс (Казахстана КП ЦК секретарь), Г. А. Денисовс (ССКП Саратовски обкома секретарь), Г. И. Вороновс (ССКП Оренбургски обкома секретарь), И. К. Лебедевс (ССКП Ставропольски крайкома секретарь), Ф. И. Дубковецкес (Украински ССР, Черкасски областерча «Здобуток жовтня» яхача колхоза председатель), З. Т. Сердюк (Молдавен КП ЦК секретарь), А. М. Школьниковс (ССКП Воронежски обкома секретарь), И. Г. Логиновс (парте воаца болхло, Казахски ССР-а Павлодарски областерча «Иртышски» яхача совхоза тракторист), А. С. Колесниковс (Краснодарски краерча ССКП Каневски райокома секретарь), Я. Э. Калнберзина (Латвен КП ЦК секретарь), А. П. Кириленко (ССКП Свердловски обкома секретарь), К. Т. Мазуровс (Белоруссен КП ЦК секретарь), Ф. С. Горячевс (ССКП Калинински обкома секретарь), Т. Ульжабаевс (Таджикистана КП ЦК секретарь), И. К. Жегалина (ССКП Сталинградски обкома секретарь), В. А. Теляковскес (Оренбургски области ССКП Адамовски райкома секретарь), Т. С. Мальцевс (Курганси области Шадрински районерча «Заветы Ленина» яхача колхоза полевод), В. Е. Чернышевс (ССКП Калининградски обкома секретарь).

* * *

Н. С. Хрущевс яьча доклада хьакъехьа 17-ча декабре къамаьлаш дир н. н. А. И. Козловс (ССКП Читински обкома секретарь), С. Камаловс (Узбекистана КП ЦК секретарь), В. В. Грачевс (Курски области, Хомутовски района, Калиновка яхача юртарча колхоза председатель), А. И. Гаевойс (Украина КП Днепропетровски обкома секретарь), И. Д. Мустафаевс (Азербайджана КП ЦК секретарь), парте воацача академика Т. Д. Лысенкос, Е. И. Андреевас (Тамбовски области, Мичурински районерча Коминтерна цІерахча колхоза председатель), С. А. Товмасяна (Армянен КП ЦК секретарь), Ф. Т. Моргуна (Казахски ССР-а Кокчетавски областерча «Толбухински» яхача совхоза директор), Н. В. Киселевс (ССКП Ростовски обкома секретарь), Д. Д. Караевс (Туркменистана КП ЦК секретарь), И. П. Руденкос (Украинен КП Винницки областерча Ямпольски райкома секретарь), В. П. Мжаванадзес (Грузен КП ЦК секретарь), С. К. Коротковс (Чувашски АССР-а Вурнарски районерча Ленина цІерахча колхоза председатель), И. Г. Кэбина (Эстонен КП ЦК секретарь), И. В. Капитоновс (ССКП Московски обкома секретарь), Ф. Г. Береговойс (Украински ССР-а Черкасски областерча Сталина цІерахча колхоза председатель), Н. Ф. Мануковскес (Воронежски области Ново-Усмански районерча Кирова цІерахча колхоза механизатор), А. В. Гиталовс (Кировоградски областерча партен XX съезда цІерахча колхоза тракторни бригада бригадир).

* * *

Н. С. Хрущевс яь доклад ювцаш 18-ча декабре Пленуме дІахо а къамаьлаш дир н.н. А. Ф. Карповс (Московски области Серпуховски районерча «Большевик» яхача совхоза директор), С. К. Токас (ССКП Тувински обкома секретарь), И. З. Кряжа (Украинен КП Сталински областерча Старомлиновски райкома секретарь), К. Г. Пысина (ССКП Алтайски крайкома секретарь), В. Е. Семичастнес (ВЛКСМ ЦК секретарь), Н. Ф. Старовинас (Львовски области Золочевски районерча Сталина цІерахча колхоза председатель), Н. А. Булганина (Ставропольски крайсовнархоза председатель), З. М. Розенфельда (Моспроекта архитектурни мастерске начальник), С. Е. Леонтьевс (Мособлисполкома моттигерча промышленноста Управленен начальник), А. И. Васильевс (Московски областной проектни института директор), Т. А. Восканяна (Московски областан гІишлоний материалаш еча управленен начальника заместитель), С. Д. Игнатовс (ССКП Татарски обкома секретарь), П. С. Головатенко (Украинан КП Черкасски областерча Черкасски райкома секретарь), А. Ф. Кононенко (Саратовски областан юрта боахама управленен начальника заместитель), А. Ю. Снечкуса (Литван КП ЦК секретарь), П. П. Лобановс (Ленина цІерахча юртбоахаман Іилмай Ерриггсоюзни академен президент), И. Р. Раззаковс (Киргизен КП ЦК секретарь), В. Г. Комяховс (Украинен КП Крымски обкома секретарь), Т. Ф. Штыковс (ССКП Приморски крайкома секретарь), П. И. Доронина (ССКП Смоленски обкома секретарь), Е. П. Колущинскес (ССКП Омски обкома секретарь), В. К. Адомавичюса (Литовски ССР-а Капсукски районерча Черняховске цІерахча колхоза председатель).

* * *

ССКП Пленума 19-ча декабре хиннача заседане тІа нов. Н. С. Хрущева доклада хьакъехьа къамаьлаш дир нн. Т. А. Юркина (РСФСР юрта боахама Министра заместитель), З. Н. Нуриевс (ССКП Башкирски обкома секретарь), В. В. Мацкевича (СССР-а юрта боахама министр), А. Д. Даниялов (ССКП Дагестански обкома секретарь), Д. М. Матющкина (ССКП Красноярски крайкома секретарь), С. А. Строковс («Ростсельмаш» яхача завода керттера конструктор).

Пленуме бух соцца дола камаьл дир нов. Н. С. Хрущевс.

ССКП ЦК Пленумо «Укх тІехьарча пхе шера юрта боахам дегІабара итогаши юртбоахаман продукташ дІахо а дуккагІа яхара декхараши» яхача нов. Н. С. Хрущевс яьча доклада соцам тІаийцаб. Из соцам «Сердалон» тІайоагІача номер тІа арабаргба.

Нахаца политически болх лелабар керттерадар да

Коммунистически парти, деррига советски халкъ кийчлуш да ССКП XXI-ча съезда доагІача тайпара накъа дахарна. Съезд гулъярах ССКП ЦК ноябрьски Пленумо баьча соцамо советски халкъа политически а къахьегама а уйла айяьй. Укх деношка къаьстта чІоагІа, гучабул къахьегамхой шоай хьамсарча партецара безам, партени халкъеи йохаргІоаца цхьоагІо, коммунизм хьалъяра сийлахь-доккха декхараш толамца кхоачашдарна цхьа уйла, цхьа барт болаш уж хилар.

Нахаца, халкъаца чІоагІа ювзаенна я Коммунистически парти. ЦІакхха а лергбоацаш вола шиий баьча Владимир Ильич Ленин саннa парти чІоагІа тешаш я вІалла а кхоачалургдоацача халкъа творчески хьинарах. Коммунисташта дагабоагІа бокъонца творчески йола коммунизм дуккхача наха шоаш хьаьй я аьнна Ленина хьехам. Халкъо хьадечунца партена бІаргагу социалистически паччахьалкхен низа бизза бола хьаст.

Дуккхача бІаьшерашка юхатийттад халкъа творчески низаш. Царна шерра ешкъ хьабийлар Сийлахь-бокхача Октябро. Керда вахар хьадеш хувцалу советски нах, дегІабоагІа цар социалистически сакхетам, цар хьинар. Шиий ираз ше хьадеш долча халкъо шиий турпален низаш гучадаьхад. Хьахиннав керда саг—социалистически Даьхенна агутІаьхьа вола патриот, къахьегамхо, новатор, кІаьд ца луш коммунизм хьалъеш вар.

Башха дика деноп да хІанз вай мехкага дараш! Денгара денга ме доал шерлуш латт ССКП XXI-ча съезда сийна йоаржаяь деррига халкъа социалистически яхь. Цу яхьа юкъе эггара дикагІадар да шоаш тІаийца декхараш кхоачашдича къахьегамхошта тоъам ца хулга, уж гучаяха гІерт, цар гуча а йоах, керда торонаш, планашта юкъе лоархІам боллаш хувцамаш ду.

Социализмо даьха Іалаьмате доккхий толамаш даьхад вай мехка хьа а хинна чІоагІеннача кердача общественни гІулакхий ларда тІа. Обществона юкъе цхьатарра бокъо йолаш кортамукъеи болча членаша вІашни новкъостал дар, цхьана къахьегилга, наьха творчески хьинари инициативеи дегІадар — из да сагo саг воацош, шиий доалахьа бола боахам мамогга дегІабоалабе бІаьхий нах гІийртача, буржуазни обществона меттел хьаэттар. Коммунистически партен хьалхленца социализм хьалъеш Советски халкъ коммунизм хьалъяра хьинаре къовсам лоаттабер хинна чІоагІа дегІаденад.

ХІанз вайна хьалхашка эттад массаоагІорахьара хьаькъал долаш, коммунистически общество хьалъе кийча бола нах хьалкхебара декхар. Коммунизмага довла низ бола материальни-технически база йиша ца Іеш деррига нах кІамах дика сакхеташ хилар еш. Вайна хов экономически низ лоархІам боллаш чІоагІбаларал совгІа, хьатІадоагІача ворхІ шера вай мехка культура а Іилма а дикка дегІада дезилга, къахьегамхой сакхетам лакхлургболга.

Из кхоачашдарна партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей балха юкъе керттера моттиг дІалаца еза къахьегамхой, къаьстта кагирхой, коммунистически сакхетам болаш, вІашни барт болаш къахьегам безаши, общественни декхар довзаш, социалистически интернационализмани патриотизмани уйланца хьалкхебаро.

Советски наьха сакхетам айбалара эггара дикагІа бола бокхам ба вай мехка коммунистически къахьегама бригадаш вІашагІйохкара тІехьа яьржа социалистически яхь.

Вай республикан промыслашка, заводашка, колхозашка, совхозашка шерра яьржай коммунистически къахьегама бригадай цІи яккхара яхь. Из яхь дІайоалаяьраш коммунисташи комсомольцаши—хуяха езача Даьхен сийлен къонгаш ба.

Советски къахьегамхой коммунистически сакхетам лакхбарна хьинаре дакъалаца деза комсомоло. Цхьан минота диццалийта йиш яц цо кагирхой коммунистически уйланца, доазув доацаш шоай Даьхе езаш а цун моастагІий гоама болаш а хьалкхебе безилга. Кагирхой декхарийла ба производстве болх белгеи дешилгеи хьаькъалца вІашни тарде, социалистически культуран карагІдаьннар Іомаде.

Наха юкъера кхетама болх тоабе декхарийла я В. И. Ленина коммунизман школа аьнна цІи тилла профсоюзаш. Профсоюзаш декхарийла я къахьегамхой советски патриотизм йолаш, кхоачамбоацараш ца ловш, къахьегилга а юкъарча доалахьенга хьожилга а социалистически хьисапе леладергдолаш хьалкхебе, новаторашни производствера дикагІа бола болхлойи хьаллаца, мекъа бараштеи шоай балхаца брак ечарнеи духьала къиза къовсам лоаттабе. Партийнийн комсомольскийн организацешца цхьана профсоюзаш декхарийла я социалистически обществона гоама дола, хулиганал леладар, маларaш мелар, кхааш йийдар, базар яр санна дола, къаьнача замах дисаь гІулакхаш юкъера чехкагІа дІадахарна къовсам лоаттабе.

Къахьегамхой коммунистически сакхетам лакхбарна керттера лоархІам болаш я партийни организацеш. Цар хадданза тоае еза наха юкъе шоаш беча политически а организаторски а балха формаш. Партен идеологически балха еррига средстваш, — пропаганда, агитаци, печать, радио, Іилма, литература, искусство—хьожаде деза коммунизм хьалъяра декхараш толамца кхоачашдарга.

Коммунисташ декхарийла ба ССКП теори а опыт а творчески Іомае, политически фелал лакхъе, буржуазни уйланца, моллагІа тайпа яле а ревизионизмаца мапар боаца къовсам лоаттабе. Пропагандистски-агитационни балха юкъе эггара хьинаре дакъалаца деза кулгалдеча ерригача кадраша. Ленина белгалдаьд, нах кхетамца хьалкъебарна цар шоаш дакъа ца лаьцача, бокъонца бола практически а организаторски а болх бац яхаш.

Нахаца хадданза болх баро партийни организацей низ чІоагІбу. ХІаьта из болх дика леларгба эггара хьалха партийни организацеша хьанар гойтарга, коммунисташ цхьа барт болаш, идейни-политически дегІабаьхка хилларга хьажжа.

Коммунистически уйланца нах хьалкхебара декхараш доккхий да, кІаьта а кхоачашдулургдолаш а да. Сийлахь-йоккхача Коммунистически партен хьалхленца Советски наха сийленца кхоачашъергъя вай мехка коммунизм хьалъяра Іалаьмате йоккха программа.

Ханал хьалха план кхоачашъяьй

Денгара ди мел доал гарга доагІаш латт Советски Союза Коммунистически партен XXI-гІа съезд хьаелларгйола ди. Цу денга сийленца накъа дахарна доккхий толамаш доахаш хьадоагІа деррига советски халкъ. Царца цхьана шерра социалистически яхь йоаржаяь болх беш ба Нохч-ГІалгІай республикера къахьегамхой а.

Дика балха толамаш доахаш хьайоагІа № 3 йолча автотранспортни конторан шоллагІча бригадан ремонтни коллектив. Из бригада 1958 шера йола производственни план кхоачаш а яь, хІанз тІадоагІача шера чотах къахьегаш йоал. Балха боарамаш тІехкхоачаш а деш дика къахьегарца белгалбаьннаб цига нн. Лазарев, Литвинов, Енгулатов, Мишнев кхыбараш а.

Д. АЛБОГАЧИЕВ.

ССКП ЦК декабрьски Пленуме новкъоста Н. С. Хрущева яь доклад ювцаш беседаш ю

ССКП ЦК декабрьски (1958 ш.) Пленуме новкъоста Н. С. Хрущевс «Укх тІехьарча пхе шера юрта боахам дегІабара итогаши юртбоахаман продукташ дІахо а дуккагІа яхара декхараши» дувцаш яь доклад тІайола газеташ хьа ма кхаьчанге а ССКП Наьсарен райкома агитацени пропагандани отдела заведующе заместителе нов. Пашенныхьа «Октябра 40 шу» яхача совхоза Наьсар-Кертерча отделенени шурий-товарни фермани болхлошта беседа йир доклада тІара материалаш дІайовзийташ.

Отделенен болхлоша чІоагІа теркам тІабохийташ ладийтІир беседага.

ТУГАНОВ.

СССР-а флота Министерствон Главсевморпуть Полярни авиацен самолетан экипажа членашта совгІаташ даларах дола

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Указ

Антарктидан белгийски тохкамхой кІалхарбоахаш гучадаьккха къонахчали лакха говзали бахьан долаш совгІаташ ле:

ЛЕНИНА ОРДЕН

Перов Виктор Михайловича — самолета командира.

Къахьегама ЦІеча Байранха орден

1. **Афонин** Владимир Васильенича — шоллагІча пилота.
2. **Броднин** Борис Семеновича — штурмана.
3. **Зорин** Николай Гавриловича — бортрадиста.
4. **Меньшиков** Ерофей Николаевича — бортмеханика.
5. **Сергеев** Виктор Михайловича — бортмеханика.

«Знанк Почета» яха орден

Макушок Виктор Маркеловича — переводчика.

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль,
18 декабре 1958 ш.

Бельген корола телеграмма Цун Возалленга Маршалга ВОРОШИЛОВГА

Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совета Президиума Председательга

МОСКВА

Аз боккха лоархІам бу бельгийски экспедиценна гІо де сихха тІаенача советски антарктически экспедицен членийн делела. Аз доккха баркал а оал Хьона, хІаьта советски самолета экипажага се цунна раьза хилар дІахайтари согара моаршал цунга дІадалари дех аз Хьогара.

БОДУЭН.

Брюссель, 16 декабре 1958 ш

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председательга

Маршал К Е. ВОРОШИЛОВГА

Москва, Кремль.

Тха виъ тохкамхо турпален хьисапе кІалхарваккхарах, беррига бельгийцаш саннa, чІоагІа гІадъяха а раьза йолаш а, аз сайгара доккха баркал оал Хьога, веза Маршал, хІаьта Хьога дехар а ду аз сайгара баркал самолета ерригача сийлен экипажага дІале—хьалхарча пилотага Виктор Перовга, Афонинга, Броднинга, Сергеевга, Меньшиковга, Зоринга, Макушокага.

ЕЛИЗАВЕТА.

Брюссель, 17 декабре 1958 ш.

Советски летчикий сийдола денала гІулакх

Советски антарктически экспедицен авиаотряда командирага полярни летчикага В. М. Перовга.

Экипажа членашка нн. В. В. Афонинга,
Б. С. Бродкинга,
В. М. Сергеевга,
Е. Н. Меньшиковга,
Н. Г. Зоринга,
В. М. Макушокага.

Советски Правительствон цІерах а сайгара а моаршал хоат аз Шуга, деза новкъостий, Антарктиде авари хинна бельгийски полярни тохкамхой кІалхарбахарах йола Правительствон задани толаме кхоачашъярца. Шоаш кхо ца деш оаша баьча балхага боккача теркамца хьежаш хилар деррига советски халкъ а деррига прогрессивни адамаш а. Шун турпален гІулакхаца гучаяьлар советски халкъахи вай социалистически обществохи йоахка башха дика оамалаш — къонахчали халкъий доттагІлен сийна йола гуманизми.

Шун деналерча гІулакха боккха лоархІам баьб советски халкъо. Аз моаршал хоатт Шуга Шоана Правительственни совгІаташ даларца, хІаьта Шо могаш-маьрша хилар а, Оаша Шоай чоалханерчеи сийдолчеи балха юкъе толамаш дахар а лов сона.

Союза ССР-а Министрий Совета Председатель Н. ХРУЩЕВ.

18 декабре 1958 ш.

Шера йола план кхоачашъяьй республикан промышленносто

Республикан а совнархоза а промышленни предприятешкарча болхлоша, инженераша, техникаша, гІулакхерча наха, ССКП XXI-ча съезда сийна къахьегама вахте а этта, йоккха балха котало яьккхай: 18 декабре кхоачашъяьй шера йола еррига промышленни производствон план.

Яхье хьалхайоалх шоашта оттаьча ханел дикка хьалхагІа шера йола планаш кхоачашъяь «Сунжанефти» «Октябрьнефтьи» яхача мохкдаьттан управленей, мехкдаьттани газеи управленен, нефтемаслозавода, крекинг-завода, нефтеперерабатывающи промышленностен теплоэлектроцентрала, № 2 йолча кирпишкий завода, гІишлонийн гІишлон материалийн управленен производственни предприятей комбината, № 2 йолча мебельни фабрикан, головной молкомбината, автогенно - карбидни завода, Самашкински плодо - консервни завода, моттигерча промышленностен химзавода, республикерча кхыча предприятей коллективаш.

Коммунистически партеси советски правительствоси промышленностаи строительствонеи деш дола доал эргадаьккха хувцар бахьан долаш предприятеш дикагІа пайда ийбе яьлар, долаш долча чурча кхоачамехи мощностехи. Цо йиш хилийтар еза-йоккха индустри хьалхагІа а йоалаеш, промышленностен деррига доакъош сихагІа дегІадоаладе.

Ха чакхъялалехьа даьча лоархІамашка хьежача промышленносто арахийца еррига продукци, 1957 шерца нийс а еш еррига республике гІолла лаьрхІача 13 процент дуккагІа хиннай, цу даькъе совнархозо — 14 процент дуккагІа а еш. Из дикка сухал болащагІа я тІеххьарча пхе шера арахийцачул.

Кхы а дуккагІа сухал болашагІа дегІаенай укх шера энергетически промышленность. Цун продукци дуккагІа тІакхийттай 22 процент, хІаьта химически промышленноста яр — 36 процент.

Къахьегама овсарле дегІайоалаярна енна задани республикан а совнархоза а ерригача промышленносто 104 процент кхоачашъяьй. 1957 шерца нийсйича совнархоза предприятешкара къахьегама овсарле дегІаенай 9 процент, ерригача республике гІолла лаьрхІача — 7 процент.

Промышленни продукци хьаярга дІабода мах лохбар бахьан долаш 100 миллион совгІа сом кходаьд.

Шерал кІезигагІа йолча хана балха юкъе йихьаьча рационализаторийн изобретателийн предложенеша 18 миллион сом гаргга ахча кходаьд.

Республикан промышленни предприятешка тІехь-тІехьа шерагІа яржаш латт ССКП XXI-гІа съезда сийленца накъа бахар духьа йола яхь.

Шера йола план цхьайтта бетта кхоачашьяьй

Шера йола план цхьайтта бетта кхоачашъяьй Ахриев ГІапура цІерах йолча Наьсарен-Вокзалерча промартело.

Коммунистически къахьегама бригадан цІи лелае бокъо яккхарна тІехьа къовсам лоаттабеш я артелера барзкъаш тета цех.

С. ПАРОВ.

Партен XXI-ча сьезда сийна

Новкъоста Н. С. Хрущевс ергйолча доклада тезисаш ювцаш собрани хилар «Красный молот» цІи йолча заводе. Гулбеннараша могайир СССР халкъа боахам дегІабоалабара контрольни цифраш ювца тезисаш. Фонтанни арматуран цеха начальника нов. К. Оздоевс ше къамаьл деш тІахьийхар болхлой кхы а дикагІа толамаш дахарна, партеси правительствоси хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдарна. Собране гулбеннараша кулгалхошта доп делар партес шоашта хьалхашка оттадаь декхараш сийленца кхоачашдергхиларах. Цига хІанз вежарий цхьоагІонца барт тайна балхаш деш ба эрсий, гІалгІай, нохчий, украинцаш, иштта кхыбараш.

Нов. К. Оздоевс цу заводе болх бу дукха ха яц, хІаьта а, лоацача хана балхах ше дика кхетилга дІахайтад цо. Из цеха общественни балха юкъа дакъа лоацаш а ва. Цул совгІа завода профкомитета членал а, хержав из. Нов. Оздоевс хьалхле лелаеча коллективо продукци арахецара бетта йола планаш даим кхоачашъю.

Фонтанни арматуран цехе дика болхло лоархІаш ва комсомелец Гайрбеков Бъоасам а. ХІамах дика кхеташ, массанахьа дакъа лаца гІерташ, тІах аьнна зІамига саг ва из. Шийна сменах йоагІа норма 200—220 процент кхоачашъю цо. Цул совгІа сменах болх баь ваьча боксерски секце а ух из.

Иштта дика болхло лоархІаш ва Эльбердов Сота а, дуккха кхыбараш а.

Барт тайна, кхоанарча денах бІубенна, шоаш дечоах доаккхал ца деш, мехка халкъа боахам дегІабоалабарна шоай низ дІакхоача дакъа лоацаш ба цеха болхлой.

В. КАСАКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета шоллагIча созыва шоллагIа сесси

1958 шера 16-ча декабре Грозненрча пионерий Республикански Дворце, йоккхача зале Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета шоллагIча созыва шоллагIа сесси хилар. Сесси хьайийлар НГIАССР Лакхехьарча Совета председателе депутата Мурдиевс.

Республикан торговлени общественни питанени хьал а из тоадарах дола гIулакхаш а дувцаш доклад йир торговлен министра нов. Забелина. Цо ший доклада тIа белгалдаькхар республике торговлени общественни питанени гIулакх во лелилга. Къаьстта во латт республикан районашкарча тикашка, наха хиланза даргдоаца товараш: шекар, чай, Iай дувха дIайха барзкъаш, иккаш, берий барзкъаш лоаттадар. Цхьайолча юрташкарча а городашкарча а тикай болхлоша болх Iалаьмате во бу. Продавецаша шоашта ахча сов даккхарна ацархой Iехабаь моттигаш я. Из гIулакх цхьанна тайпара советски торговлена юкъе хила мегаргдац. Даим торговлен балхага общественни контроль хила еза. ХIара торговли болхло ший гIулакх довзаш, балхах ка йоалаш, ацархошца безаме хила веза. МоллагIа вола саг, из вовзар аьнна, гаргал вар аьнна, цунах тешам беце из торговли балха вахийта метаргвац. Моттигаш я хьалха набахта баьхка, тешам байна нах торговли балха дIаийбаь а юха цар растрата яь а. Цу тайпарча гIулакхашца чIоагIа къовсам лоаттабе беза. Иштта во латт общественни питанен предприятешкара болх а. Ресторанаш, столовеш, кафэш, буфеташ чуйола помещенеш бIеха хулаш, дуа хIама чамза кийчдеш, цигара болхлой посетителашца гIожа болаш дукхха моттигаш я.

Нов. И. Забелина аьлар дIахо:

— ССКП XXI-ча съезде нов. Н. С. Хрущевс ергйолча доклада тезисаш тIа вай мехка халкъо ворхI шера кхоачашъе еза йоккха план вайна йовзаш я. Шоашта доагIача даькъе йола план кхоачашъеш я промышленни а юрта боахама а предприятеш. Вай а хила деза советски торговлен болх дика дIахьош. ХIара торговлен болхло ший балха коммунистически хьисапе теркам тIабохийташ хила веза.

Депутата Плиевс къамаьл дир МагIалбика района торговлен болх во лелилга дIахойташ.

— МагIалбика район — промышленни район я, —аьлар цо. — Цига дукхха нефтяникаш бах. Цар хьашташ кхоачашдара чIоагIа йоакхо еш хила беза торговлен кулгалхой. МагIалбика районе дукха специалисташ а ба: лораш, хьехархой, иштта кхыбараш а. Царна шура, шекар, даьтта, тIадувха дикагIа дола керда барзкъаш эш. ХIанз уж царна долаш дац.

Ше къамаьл даь воаллаш, цо аьлар:

— Укх бетта 18-ча дийнахьа продукци арахецара шерара план кхоачаш а яь, 1959 шерарча планах болх бе йолалургъя МагIалбика нефтяникий коллектив. Иштта къахьегаш боахкача нефтяникашта, цар хьал а культурни вахар а айдергдола хIамаш эггара хьалха лоаттае еза.

УнахцIено лораеча Министерствон министра нов. А. Дагаевас дийцар общественни питанен санитарни болх во лелабара хьакъехьа. Цо предложенеш елар: республикера тикаш витринаш йолаш хилийта, школан дешархошта даа кIама лоаттадергдолаш школашка буфеташ хьаелла, города а юрта а больницашкеи детски яслешкеи шура лоаттае, Карабулаке шоллагIа столови хьаелла, торговли предприятий санитарни гIулакх тоаде, аьнна.

Депутата Наумовс дийцар Сунженски района товарооборот 1955 шера денз 1958 шу тIакхаччалца 33 миллион сом айеннилга. Нов. Наумовс белгалдаькхар чIоагIа лоархIаме гIулакх: респотребсоюзагара доккхий тIалаташ дувлар. ДоаггIача бесса бахача наьха хьашташ кхоачащдац цо. Цхьайолча тикашкара товар, из сов дукха долаш, дIаэца саг а воацаш улаш хул, хIаьта вокх тикашка, наха эша а эшаш, уж товараш доацаш хул.

— ХIанз Казахстанерен Киргизерен дукхха нах цIабоагIа,— йоах дIахо нов. Наумовс.— Царна чу ховша дукхха керда цIеноп хьалде а деза, хIаьта къаьнадараш тоаде а деза. Бакъда уж гIишлош хьалъе хьу, кирпишкаш тхога йоацаш я. Торговлен министерствос материалаш тхона Iалашъе еза.

Депутата нов. Брыксина къамаьл дир, Грозне 70 тика кердача формах торговли еш я, аьнна.

Укх шера 11 бетта 104,4 процент кхоачашъяй города товарооборот. ХIаьта цо доккхал де йиш яц. Грознера нах ди тIехьа дукхагIа хул, цар хьашташ а айлу, цкъатарра айбе беза торговлен болх а. ТIехьарча иттт шера шиъ мара къаьстта йола тика хьалъяьц городе. Уж кIезига я. Лакхехьарча Совето деха деза торговлен Министерствогара уж кхоачамбоацараш юкъера дIадаха.

Сессе къамаьл дир депутаташа н. н. Андреевс, Хункархановас, Эрбиевс, Кичика, О. Чахкиевс.

Нов. О. Чахкиевс хоадам боллаш дIахайтар торговлен министерствога цар гIалаташ, цар махулла чехьагIа кхоачашде деза декхараш.

Депутаташа цхьанне мо массане а тIаийцар торговлен балха чIоаггIа теркам тIабохийтаргбола. кхоачамбоацараш юкъера дIадоахардола, халкъа боахама зе дечарца къовсам лоаттабергбола соцам.

Сурта тIа: сесси йолча зале(аьрдехьа), къамаьл деш воал депутатС. Плиев (аьттехьа).
И. Плиева сурт.

Семзаготучасткан йоккхий къахьегама коталонаш

Дог гIоздаьнна а сакъердаме а я нов. Дербичев Бамат - Гири начальник волча Сунженски семзаготучасткан хьинар дола коллектив ССКП XXI съезда хьалхарча, советски халкъа политически кхетам а къахьегамцара безам а лакхбеннача укх деношка.

ССКП XXI съезда сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачаш а деш, коллективо 1958 шерара производственни план 110 процент совгIа кхоачашъяьй, 24000 килограмм тайп-тайпарча гаьний ги кийчде дезача 27155 килограмм ги кийчдаьд, иштта тIехкхоачашъяьй цо ширпотреба план а, планах 190 тонн сомий бод кийчбе безача 219,5 тонн кийч а баь. Ассиновкерча консервни заводе дIабеннаб участко.

СССР тайп-тайпарча районашка (Узбекистан, Молдавски ССР, Украински ССР) дIадахьийтад семзаготучастко гаьний ги.

Доккхий балха толамаш даьхад клепкаш ечa цехо. Итт беттара план, 20000 е езача 53000 а еш, тIехкхоачашъяьй цу цехо.

Ала деза, нов. Дербичев Бамат-Гири хьатIавалехьа участкан финансови хьал во хинна хилар.

1958 шу долалуча хана 105 эзар сома зе хинна яр участок.

Нов. Дербичевс ларттIа доал а деш, участкан болх тоабаьб коллективо.

Дукха ба укхаза доккхий къахьегама толамаш даьха болхлой. Сийлахь - боккхача Октябра 41 шу дизара цIей дездеча деношка участкан начальника приказах 21 болхлочоа ахчан совгIаташи юртбоахама болхлой профсоюзий обкома сийлен грамоташи елар. Царна юкъе ба: Ездовой нов. Даурбеков Мухьмад, зовхоз нов. Булгучев Махьмад, клепкаш хьаю нов. Зангиев Умат-гири, механик нов. Стрельников, хьу кийчъеш вола нов. Арапиев Бахьауддин, болхлой н.н. Бокова Лиза, Галаева Асет, Яндиева Райхьант, ужжамо кхыбараш а.

ССКП XXI съезда сийна шоай къахьегама толамаш кхы а дукхагIа лакхде тIерташ я семазаготучасткан коллектив. Планал совгIа, халкъа боахама эшаш дола сомий а кхыча технически культурай а ги кийчдеш производственни план кхоачашъелга 130 процентага дIакхоачаде гIерташ я хьинар дола коллектив.

1958 шера производство шер а еш, масса а тайпа продукци шозза дукхагIа арахецалга вIаштIехьадаккха лаьрхIа я семзаготучасток.

Шеко йоацаш да семзаготучасткан коллективо вай мехка коммунизм хьалъяра ворхI шерара программа кхоачашъярна деча доккхача балхашта юкъе шоашта йоагIа моттиг дIалоацаргхилар.

МАГОМЕДОВ Хь.

Юртбоахаман культураш Iай дIаерах

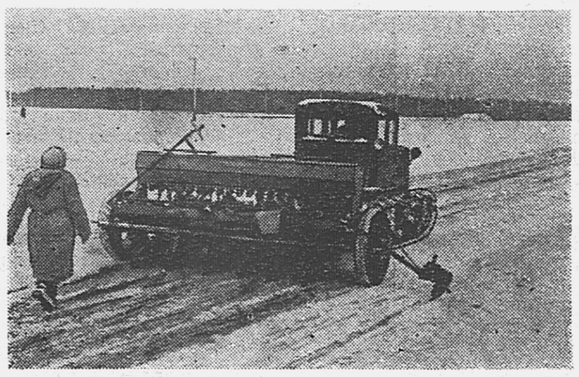

«Горки II» яхача Москвена юхкерча совхоза кхашка Iай дIаюв культураш дIае болабеннаб. ХIанз 12 гектар морковкай дIаювш латт. Укх деношка дIаюргъя хьалхеи тIехьеи дIаювш йола жабуци, кормовой свеклаши. Дунен тIа эггара хьалха Iай дIаюргъя хьажIаш.

Культураш Iай дIаюв метод К. А. Тимирязева цIерах йолча Московски юртбоахаман академен овощной опытни станцен болхлоша—юртбоахаман Iилма кандидата С. В. Крыловси инженера-инструктора Н. М. Вольфомеи опыташца отта а яь техкай. Цар цу гIулакха лаьрхIа машинаш арахийцай, хIаьта тайп-тайпара юртбоахаман культураш Iай дIа мишта е еза а хьийхад.

Дахача шин-кхаь шера Iай дIаийнна культураш тамаш йолаш дика хьийкъай. Масала, «Горки II» яхача Москвена юхкерча совхозе бIаьсти морковь дIаийнача хIара гектара тIара 293 центнер яьккхай, хIаьта Iай дIаийнначара 512,7 центнер яьккхай. Iай дIаийнача морковка цхьан центнера хьийга къа шозза кIезигагIа хул вешта дIаийнна хьийгачул. Кердача способах дIаийнна юртбоахаман тайп-тайпарча культурай хьувкъам цаI-ах е шозза дукхагIа болаш 3—4 кIир хьалхагIа чуэца йиш йолаш хул, хIаьта культурашта йокъал ца Iадкъийтеи оасар дегIа ца дайтеи дикагIа да из.

Сурта тIа: Н. В. Вольфомеи С. В. Крыловеи конструкцен «СФ-20» яхача фрезерни сеялкаца «Горки II» яхача совхозе морковкаш Iай дIаювш латт.

О. Кузьмина сурт.

ТАСС фотохроника

КОММУНИСТИЧЕСКИ ЯХЬА ЮКЪЕ УХ

Дукха ха йоаццаш хиннача автотракторни ремонтни завода болхлой собране токараш болча Копанец Анатолен Пустынников Михаилен кхайкадир шоаш коммунистически яхьа юкъе болхаш хилар.

Новкъостий Копанеци Пустынникови соахке тIехьа, шоайла уж яхь лаьца болаш, цаI шоллагIчунгара Iомалора, пайдана мелдола хIама кара эцар, къахьегаме хьокхамаш телар.

Токараша шоашта дехкараш тIаийцад: творчески къахьега контролага гIолла чакхъяькха ца езаш продукци дIатела, хIара денна техническийн общеобразовательнии бхетам лакхбе.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Законаш, Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета соцамаш, Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума указаш а соцамаш а кепа теха арадахареи уж бокъонехьа дерзареи порядках дола

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР-а законаши Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума указаши кепа теха арадоахилга тоадара а уж бокъонехьа дерзара ханаш нийсъяра е духьа Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

1. Нохч-ГIалгIай АССР-а законаш, Нохч-ГIалгIай АССР-и Лакхехьарча Совета соцамаши кхыйола акташи, Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума лоархIамегIара указаши соцамаши «Грозненски рабочий», «Ленина никъ», «Сердало» яхача газеташ тIа кепа теха арадаха дезаш хилар оттада.

Хьашт худе уж акташ цу тайпара нахага дIайовзийта йиш я радио чу гIоллеш телеграфацеи.

2. Массанена хьаштдолаш е нахь дIадовзийта ца дезаш дола Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума указаши соцамаши царца гIулакх хила дезаш йолча ведомствашкеи учрежденешкеи дIа а дахийте, цар уж акташ йоагIаш болча наха дIайовзийт. Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума решенех кепа теха ара ца даха а йиш я уж.

3. Нохч-ГIалгIай АССР-а законаш, Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета соцамаши кхыйола акташи, массанена цхьатарра доагIаш дола Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума указаши соцамаши ерригача Нохч-ГIалгIай АССР-е бокъонехьа дерз «Грозненски рабочий», «Ленина никъ», «Сердало» яхача газеташ тIа кепа теха уж арадаьнначул тIехьагIа итт ди даллаца, нагахьа санна уж бокъонехьа дерзарна кхыйола ханаш цу акташ тIа шоаш тIа язъяьеце. Массанена цхьатарра йоагIаш йола кхы мелйола акташ уж тIаийца маьхьлинге а бокъонехьа ерз нагахьа санна уж бокъонехьа ерзара кхы-а-кхе ха акташка шоашка язъяьеце.

4. Укх указа 2-гIча статьяга хьежжа кепа теха ара ца доахаш дола указаши соцамаши бокъонехьа дерз уж доагIаш долча ведомствашкеи учрежденешкеи дIакхаьчачул тIехьагIа, нагахьа санна акташ тIа шоаш тIа уж бокъонехьа дерзара йола кхы-а-кхе ха язъяьеце.

5. Ер Указ чIоагIде Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета тIадахьа.

Нохч-ГIалгIай АССР-н Лакхехьарча Совета Президиума Председатель

И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь

М. КОМАРОВ.

г. Грозный, 1958 шера 29 октябре.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета

СОЦАМ

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совето соцам бу:

Нохч-ГIалгIай АССР-а законаш, Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета соцамаш, Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума указаш а соцамаш а кепа теха арадахареи уж бокъонехьа дерзареи порядок ювцаш дола 29-ча октябре 1958-ча шера хинна Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Указ чIоагIдолда.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатель

И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь

М. КОМАРОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета

СОЦАМ

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совето соцам бу:

Нов. Фитнулин Борис Сафарович доагама промышленностан Управлено начальникалла хьожавеш дола Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Указ чIоагIдолда.

Нохч-ГIалгIай АССР-а ЛакхехьарчаСовета Президиума Председатель

И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР-а ЛакхехьарчаСовета Президиума Секретарь

М. КОМАРОВ.

Вай боахаман кертера декхар

Партес советски халкъ коммунизм хьалъяра йоккхача программаца Iалашду. Октябрьски революцен 40 шу дузаш хиннача СССР-а Лакхерча Совета юбилейни сессе Н. С. Хрущевс яьча доклада тIа а 1959—1965 шерашка халкъа боахам дегIаболабара контрольни цифрех йолча цун доклада тезисаш тIа а оттаьл я из программа. Коммунизм хьалъяра экономически программа оттаьй укх гаргарча 15 шерарча боахама перспективни плана тIа. Цун кертера даьхьа да семилетни план. Укх гаргарча 15 шера чухь СССР-о дуйен тIа цхьалхара моттиг лоацаргъя ерригa продукци арахецара е цхьан сага сих продукци яккхара а хьакъехьа. СССР-о кертера экономически декхар чакх а доаккхаргда, коммунизман материально-техническийн кIийле а кийчъергъя.

Вай боахам хьалбеча шовзткъа шу совгIача хана латта кертера экономически декхар кхоачашдеча эггара тIех дола гIулакх даь яргъя Советски Союз семилетни план кхоачашийча.

* * *

МолхагIча а мехка боахама низ, кIама хьаду низаш дегIадахкар духьал производствон боарамашца диста ца Iеш, эггара хьалха цхьан сага сих йоаккхача продукцен боарамашца дуст. Цхьан сага сих лаьрхIа продукташ дукхагIа мел йоах, кхыча хьалашка а низ болашагIа хул мохк, цунца лаьхлу бахача наха эша хIамаш. Духьал цунах, цхьан сага сих йоккхача продукцен хьакъехьа кертерча капиталистически мехкашта тIехьаькхерах а гарел хьалха довларах а латт яз.

Вай партес де дага лоаттадеча кертера чуIара—коммунизм хьалъяра тIара хьадоагIа из декхар. Объективни экономически законаша маяхкара общественн берригача членаша ди тIехьа дукхагIа дегIадоагIа дIадехараш дизза кхоачащдарна эша социалистически производство хадданза лакхъю цо. Духьал производство лакхьярах а латтац кертера экономически декхар, цунца цхьана социалистически доалахьеи социалистически производственни гIулакхашца коммунизманна тIадерзадаь, дегIадоаладе а лерхI.

Октябрьски революци котъяьлар Iалаьмате тIехьа бисача аграрни мехка. Капиталистийн помещикийн дукъа кIалхара яьккхар цо общество, экономически техническийн прогресс чехкка лакхъе торо а хилийтар цо, цхьабакъда дукхача шерашка тIехьабиса хинна мехка боахам меттаоттабе атта дацар. Революцес енна бокъонаш лорае, Советски паччахьалкхе технико-экономически хьакъехьа тIехьайиса хилар дIадаккха, цун тIема кIерамах лораялара гIулакх чIоагIде, социалистически общество хьалъе, советски стройи советски боахама системеи толашагIа хилярах чIоагIале а лувцаш, капиталистически мехкашка дегIайоагIаш хиннначул гаьнна чехкагIа дегIайолаянза яргъяцар экономика.

Мохк тIехьабиса хилар лоацача хана дIадаккхара духьа дерригача советски халкъа турпала низ оарцагIа баккха безар. СССР-е социализм котъяьлалца, кертера экономически декхар кхоачашде доладала йиш яцар. Социалистически общественн низбола индустриальни лард елла а вай юрта боахам эргабаькха а йола хьалхара шин пятилетка толамца кхоачашъьчул тIехьагIа мара оттаде йиш хиланзар, партен XVIII-ча съездо 1939 шера экономически хьакъехьа США-л, Англел, Францел, Германел хьалха довла аьнна оттадаь декхар. 1941 шера февраль бетта партен ЦК-аси правительствоси Госплана тIадиллар бахача наьха цхьан сага сих чон, болат, доагам, электроэнерги, машинаш, производствон кхыйола средташ, вахача эша предметаш арахецара хьакъехьа кертерча капиталистически мехкел хьалха дала лаьрхIа йола боахама генеральни план оттаелга. Госплан из болх бе йолаелар, 1941 шера июнь бетта юхь дIа а йолаеш. Гитлеровски Германес тIом болабар бахьан долаш советски наьха маьрша къахьегилге а йохайир, кертера экономически декхар кхоачащделга бIарчача итт шера соцадаь а лоаттадир.

ТIема тIа кот а даьнна, халкъа боахам юхаметта а оттабаь ший кертера экономически декхар кхоачашде доладеннад советски халкъ. ССКП XX-ча съездо исторически лоаццача хана из декхар кхоачашде тIахьийхар вай.

ТIом хилалехьа хиннар санна а доацаш, кхыдола хьал эттача хана кхоачащдеш латт из декхар. Вай хIанз я цу хана хиннначул низболашагIа а дикагIа дегIаена а йола производствои материальни торонаши. ССКП XX-гIа съезд хулаш ше чехка дегIайоагIаш хилар бахьан долаш Советски Союз хIама хьаду низаш чIоагIа лакхденна а советски халкъа боахаман капиталистически мехкий боахаман юкъера эргало тIом хилалехьа хьалхарча хана хиннначунца нийсйича кIезгъяь а яр. Бахача наьха цхьан сага сих йоаккха промышленни продукци СССР-е хиннначул США-е 1937 шера 3, 6, хIаьта 1955 шера — 2,5 дукхагIа яр. Иштта йоаккха продукци СССР-е хиннначул Англе тIом хилалехьа 2,4, хIаьта 1955 шера 1,7—2 дукхагIа яр; Германе тIом хилалехьа 2,1, хIаьта 1955 шера 1,5—1,8 дукхагIа яр.

1956—1958 шерашка СССР-е промышленносто продукци хьалхагIа йоаккхаш хиннача продукцен кхоалагIа дакъа дукхагIа хилар а хIаьта США-е 1958 шера производство лохъялар а бахьан долаш цхьан сага сих йоаккхача продукцен хьакъехьа СССР-аи цу паччахьалкхенашгеи юкъе латта эргало кхы а кIезигъеннай. Советски Союза тIемо даь ше США-неи Англенеи даьчунца нийсдича дукхха а доккхагIа хилар лаьрхIача, кхы а доккхагIа да СССР-о даьха толамаш. ЦутIа а, тIом бахьан долаш чIоагIа пайда баккха торо хилярах производство шерье йиш хилар американскийн английскийн капиталистий.

ТIом хиннначул тIех а яьнна, кердача дикагIча техникаца, дукхха а йоккха говзал йолча а кадрашца, техкаь гучаяьха Iаламан рузкъаш доахка дукха моттигаш тIа а кхийтта, халкъа боахама массадолча доахъешка Iалаьмате чIоагIа дегIайоагIа СССР-а экономика. СССР тIом хиннначул тIехьагIа дегIайоагIа ше чехкагIа ярга диллача дерригача капиталистически мехкел хьалха яьнна ца Iеш, шера йоккхача продукцен дукхха тайпаш тIа-тIа дукхагIа а доахаш. Доаккхаш дола аьшка руда, чон, болат, мехкдаьтта, кIор, цемент дукхагIа тIаккхетарга диллача Советски Союз укх тIехьарча шерашка США-л хьалха яьннай.

Кертера экономически декхар кхоачащдеш лоаттабеча къовсама вай ханарча этапа лоархIам беш, СССР-а халкъа боахам дегIа боалабеча карагIдаьннар лаьрхIа ца Iеш, тIехьа тIайоагIача хана цо кхы а чехкагIа экономически дегIадахьардолаш яь кийчонаш а лерхIа еза. Дукха керда предприятеш хьалъяр, дикагIа йола керда техника юкъейоалаяр, говзал йола кадраш кийчъяр, производствона деча доала къахьегамхой тIа-тIа а дукхагIа юкъеозар, колхозни боахам эргабоаккхаш тоабар — цу дерригане а доккха новкъостал дергда беррига а боахам дегIабоалабеча.

Ше цхьаь кхоачаш дац Советски Союзо ший кертера экономически декхар, цо кхоачащду из дерригача доаккхаш лоаттабеча къовсама вай ханарча этапа лоархIам беш, СССР-а халкъа боахам дегIа боалабеча карагIдаьннар лаьрхIа ца Iеш, тIехьа тIайоагIача хана цо кхы а чехкагIа экономически дегIадахьардолаш яь кийчонаш а лерхIа еза. Дукха керда предприятеш хьалъяр, дикагIа йола керда техника юкъейоалаяр, мехкаш мел дегIадаьхкад ханза даргдац. ТIом хиннначул тIехьагIа дунен капиталистически системе кризис кIоарглуш я, империализман экономически а политически а гIулакхаш меллуш да. Дукхха за а белгалдаьхад цига производство лохъялар, укх шера а тIехьа США-е йоаккха промышленни продукци кIезглуш моттигаш хилар. Цхьабакъда из иштта дале а, тIом хилалехьа хьалхагIа хиннначунца нийсйича, капиталистически мехкашка производство лакхъеннай.

ТIом хилалехьа хьалхагIа капиталистически мехкий хиннначул дукхагIа продукци арахеца еза Советски Союзо цу мехкел хьалхаяла. ТIом хилалехьа хьалхагIа Америке йоаккхаш хинна электроэнерги яккха СССР-а электростанцеша 193 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги яккха езар, кIаьта Англе йоаккхаш хиннар миссел яккха 115 миллиард киловатт-сахьат энерги яккха езар. 1958 шера 233 миллиард киловатт-сахьат энерги яькхар Советски Союзо. Цхьабакъда хIанз США-си Англеси йоаккхача энергега кхача кIезга я СССР-о хIанз йоаккха энерги, лоархIам боллаш дукхагIа яккха еза из царна тIехьаькхе.

Лоацца аьлча, укх гаргарча шерашка кертерча капиталистически мехкий боахам а лакхбала йиш йолаш ба. Цхьабакъда вай боахам чехкагIа дегIабоалабелга мегашдац советски промышленностана. Печата тIа арадаькхачох, 1953—1954 шерашка тIема ю расходаш ерригача национальни доходах США-е 22 процент гарга, Англе 12 процент гарга яр. Экономика чехка а лар тIа а дегIайоагIилга хила йиш йолаш дац «даьттан меттел йоккхий топаш» яха милитаристски девиз латтача. Ший бахьан доацаш дац 1947—1955 шерашка американски промышленность 38 процент дегIа-

Цхьадолча капиталистически мехкашка, масала, Англе, Iалаьмате боккха лоархIам болаш я арахьара торговли. Английски боахама цхьадолча доаъъоша шоай продукци доазол дехьа ухийт, мехка чухь эшарга диллача ца эшиш чIоагIа дегIадаьхкад уж, хIаьта кхыдола доаъъош мела дегIадаьхка а да, кхоачам балла йолча продукцех мехка чура рынок Iалашъе могаш а дац, цудухьа доазол дехьара кхахьа езаш хул иштта ца то.а продукци.

Советски экономика социалистически йолаьдаь, цун прогрессивни технико-экономически гIулакх тIех да. МоллагIча а кертерча капиталистически мехкех болча мехка хецачул дукхагIа арахец советски промышленности производствон средстваш. Ерригача промышленносто йоаккхача продукцех еза-йоккхача промышленноста продукцен 70,6 процент хилар 1955 шера, хIаьта 1957 шера 71,2 процент хилар из. ХIаьта 1955 шера еза-йоккхача промышленноста продукцес США 60 процент гарга, Англе—58 процент, ФРГ — 66 процент лоацар. Расширенни воспроизводство чехкка дегIайоалаяра дикагIа тIаерзаьь я СССР-а промышленность. Еза-йоккха индустри тIехьяккха дегIайоалаяр вайна дола закон да, цунца чIоагIале лувц вай кертера экономически декхар кхоачащдеча а.

Капиталистически мехкашка санна тIема заказаца цхьан оагIорахьа боахам дегIабоалабелга мегашдац советски промышленностана. Печата тIа арадаькхачох, 1953—1954 шерашка тIема ю расходаш ерригача национальни доходах США-е 22 процент гарга, Англе 12 процент гарга яр. Экономика чехка а лар тIа а дегIайоагIилга хила йиш йолаш дац «даьттан меттел йоккхий топаш» яха милитаристски девиз латтача. Ший бахьан доацаш дац 1947—1955 шерашка американски промышленность 38 процент дегIа-

Дешар, болхбар, дахар коммунистически хьисапе хургда

Болх а беш деша а дешаш...

2 бIаь совгIа къона нефтяникашбa Грозненски нефтяной института заочни отделене дешаш.

Технически училище йисте а яьккха № 12 йолча треста кхоалагIча строительно-монтажни управлене слесарал балха эттар комсомолец В. Николенко. Ше дика болхло хилар хьахьокхарал совгIа ше дика организатор хилар а гучадалийтар цо. Къонача слесара дика болх белгалбеш «Производствон къонача передовика» яха значок елар цунна. Комсомольски собрани хилча ВЛКСМ-а комитета членала хержар из.

Болх бешшехьа деша а хайна лакхера заведени йисте яккха лаьрхIар нов. Николенкос. Укх шера хиннав цунах нефтяной института заочни отделенен студент.

Комсомолка Э. Петкевич «Старогрознефть» 3-гIча нефтепромысла скважинаш тохкача операторех дикагIа йола оператор лоархIаш я. Гурьевски нефтяной техникум йисте а яьккха ений из. Дика кхетаду цо нефтяника болх чоалхане а, бехктокхаме а, дуккха хIамаш довза дезаш а болга. ХIанз Петкевич инженера-геолога говзал Iомаеш я нефтяной институте заочно деша а хайна.

Армера цIавеначул тIехьагIа сварщикал-арматурщикал болх бе волавелар нов. А. Степанов. № 12 йолча производственни предприятей конторе дийнахьара задани 150—180 процент кхоачашъеш къехьагаш ва из хIанз. Производствон новатор а дика общественник а вола Степанов хIанз институте заочни дешаш ва.

«Коммунистически хьисапе болх а беш деша а дешаш» — цу тайпарча уйлашца дешаш ба заочникаш-студенташ.

Р. АЛИМОВ.

Коммунистически къахьегама бригадан цIи яккхар духьа

«Сунжанефть» яхача Карабулакски бурув деттача конторан коллективо дог раьза а долаш тIаийцар нов. Н. С. Хрущевс СССП XXI-ча съезде ергйолча доклада тезисаш. Бурув деттараша доккха декхараш тIаийцад. Декабрь бетта духхьал шин кIирах планал тIех 100 метр совгIа бурув техад цар. Дика болх беш я буровой мастерий М. Мельцева, В. Ткаченко, Э. Дмитриченко бригадаш. Мельцева бригадас кхаъ кIира йола задани кхоачашъьий.

№ 57 йола мастера М. Мельцева буровой коллективи № 59 йола мастера К. Попова комсомольско-катирхой коллективи XXI-гIа съезда сийленца духьал яхарна коммунистически яхье а яьнна болх беш я коммунистически къахьегама бригадан цIи яккхар духьа.

А. БАКАЛЮК.

Лакхара социалистически декхараш тIаийцад

Укх деношка «Ингушски» совхоза центральни усадьбе хилар 1959—1965-ча шера СССР-а халкъа боахам дегIабоалабара йолча контрольни цифрех лаьца Н. С. Хрущевс ергйолча доклада тезисаш ювцаш собрани. Цига дакъа лоацаш бар совхоза механизатораш, животноводаш, школай болхлой кхыбараш а.

Собране гулбеннаршта тезисай чулоацам бувцаш а совхоза къахьегамхошта хьалхишка латта декхараш дувцаш а доклад йир совхоза парторганизацен секретара нов. Кориговс.

Доклад яь йистеяьнначул тIехьагIа, пренеех къамаьл йир совхоза 5-ча отделенен управляющес нов. Алероевс. Цо ший къамаьлаца белгалдоакх совхоза хьайбаш леладераш, тракторашта а юртбоахама машинашта а ремонт ераш, бIаьсти дIадувш долча ялата фу кийчдераш масса хана шоай декхараш довзаш хила безилга а уж декхараш совхоза болхлоша кхоачаш ца дой совхоза боахам тоалург ца хилар а.

Собране къамаьл даьча совхоза бухгалтера нов. Яндиевас чIоагIа критика йир даьшта а ноаношта а цар шоай йийигаш деша ца ахийтарах, къаьнача замах юхедисаь гIулакхаш цар шоашта юкъера дIа ца дахарах. ДIахо ший къамаьлаца цо белгаддоакх вай наха юкъера йоазув ца ховлга дIадоакккхаш массе хана къовсам лоаттабе безилга.

Собране гулбеннача совхоза къахьегамхошта XXI-гIа съезд хьаеллача дийнахьа дикача толамашца духьал бахарна лаккара социалистически декхараш тIаийцар. Цар тIаийцача декхарех да: 25-ча декабре паччахьалкхенна 1200 центнер дулхи, 1000 центнер шурех дIалургйолаш, тракторашта еш йола ремонт 27-ча декабре йистейоаккхаргйолаш, иштта ерригача юрта боахама машинашта е еза ремонт 1-ча марта чаккхйоаккхаргйолаш, бIаьсти дIаде деза фу 1-ча марта кийчдергдолаш.

Уж да йоах совхоза болхлоша XXI-ча съезда духьал долхаш оаха кийчду совгIаташ.

А. КАРТОЕВ.

Цар лаьрхIад

СССП XXI-ча съезде нов. Н. С. Хрущевс ергйолча доклада тезисаш ювцаш чIоагIа дог айденна, керда декхараш тIаийдеш, уж кхоачашдара лард чIоагIъеш я ЦРМЗ завода нефтяной оборудованен запчастеш кийчъеш йолча участкан коллектив. XXI-ча съезда кийчо еча хана болабенна кердача форман болам хьалаьцаб цар — коммунистически къахьегама участок шоай участках е лаьрхIад цар.

Участкан хIара члено коммунистически хьисапе дика болх а беш, коммунистически къахьегама участка цIи лакха лелае, хIаьта хIара дийнахьа бархI сахьата кхоачаш е еза заданеш ялх сахьата кхоачаш а еш тIехдика продукци арахеца лаьрхIад.

Участкан коллективо тIаийцача декхарех керттера дар да станокашн кхыйола оборудованеши дикагIа пайда лургболча тайпара лелае болхлоша лархIар, шоай говзал еза а езаш, цунах доаккхал а деш, хIаьта шоай завод шоай цIа санна гаргара хеташ лелае лархIар.

Боккха лоархIам болаш да вай мехка заводашка а фабрикашка а дуккха говзалаш йола, йоккха опыт йола болхлой къахьегаш хилар. Участкан коллективацарча болхлоша лаьрхIад шиннел кIезигагIа йоацаш говзал Iомае, новкъосташкара опыт а эцаш, шоашта хоьвр царна дIа а хьеха. Цар лаьрхIад балха а, общественни меттигашка, а цIагIа а доагIгIача тайпара культурни гIулакхаш а леладеш хила.

ХIанз (5-ча декабре денз) участкан коллектив 1959 шера боагIа болх беш я.

Сурта тIа: участкан болхлой кийчъьяча оатхалага хьежаш боахк. (Аьрдехьара аьттехьа) токарь В. Стрюков, шлифовальщик А. Дынин, токарь П. Саблуков.

И. ПЛИЕВА,
тексти сурти.

Нохчийн гIалгIайн дешара хьакъехьа

Школа а дешар а боахамца, къахьегамца ювза еза, вай хьатIакхувш йоагIа тIехьенна хабарех, дувцарех хайна ца Iеш, шоаш дакъа а лоацаш беча балхаца ха деза къахьегам фуд, мишшаб. Дешарца къахьегам а Iомабеш, къахьегамца дешар а Iомадеш, хьалкхийнача сега хьаькIал а гIулакхаш а дукхагIа тIех хургда царех цаI Iомадеш шоллагIчох хьажйоахаш хьалкхийначул.

Цудухьа вай мехка бахача берригача къахьегамхоша къоабаль-яьй ноябрьски Пленумо тIаийца ССКП XXI-ча съезде ювца оттаяь школаш эргаяхарах йола тезисаш.

Тезисаш тIа де мел лаьрхIа дола гIулакх нийсеи, дикеи да. Бакъахьа да къахьегамца бувзам болаш 8-шерара школаш хилар а, дIахо дода дешар кагирхошта цхьа говзал лургйолаш, балхаца, боахамца хетта хилар а, хIаьта математикаш, физикаш, тайп-тайпарча искусствех дика кхеташ долча берашта 10—11 шера дешаргдолаш йизза юкъера школаш яхкар а, иштта кхыдараш а.

Дерригача вай Советски Союзе дахача къамашта юкъе, культличность йолча хана Средни Азе Iодахийтар бахьан долаш, дешара а культура а чIоагIа тIехьа дисад нохчий гIалгIай къамаш. Iалаьмата кIезига ба нохчийн гIалгIайн юкъера а лакхера а дешар дийша специалисташ.

Нохч-ГIалгIай республике болх беш болча, юкъера а лакхера а дешар дийша болча специалисташта юкъе процентах лаьрхIача Iалаьмате кIезига ба нохчийн гIалгIайн къамах боса специалисташ. Къаьстта кIезига ба дийша говзалаш йоахкаш бола нохчийн гIалгIайн кхалнах, хIаьта дешарца мара цар мукъабалар а, маIача наха нийсса шоай бокъонш лелаяр а дизза чаккхдарг1ац.

Ленинен Коммунистически партеи къамий политико яхачох, дешара а культурана а тIехьадисача къамашта къаьстта чIоагIагIа новкъостал де деза, уж хьалхара дарашта тIехьакхеде.

Цу дерригача гIулакхий лоархIам бича нохчийн гIалгIайн къахьегамхой, вай мехкарча кхыча къамашта дешара а культурана а тIехьакхебе, царна йизза юкъера школаш йита еза. Цхьабакъда, уж школаш а бокъонца боахамца а къахьегамца а бувзам болаш, цигара дийша ваьнна саг цхьа боахама говзал йоаллаш а хила веза. ХIаьта нохчийн гIалгIайн кхалнахага дешийта, дика кийчъяь, кхоачам боллаш, кхалнаьхьа школаш-интернаташ хила еза дизза юкъера дешар а цунца цхьа боахама говзал а Iомаергйолаш. Цул совгIа нохчийн гIалгIайн баьдар хой, лакхерча школашка, конкурс йоацаш дIаийбелга а де деза. Иштта цу тайпара кхы а дуккха гIулакхаш де деза дешара а культурана а тIехьадиса нохчийн гIалгIайн къамаш вай Советски Союзе хьалхле латтача къамашта тIехьакхеде, цу хьакъехьа йола Коммунистически партен политика кхоачашъе.

ДЖАБРАИЛОВ.

Оаха де лаьрхIар

ХIанз, вай мехка къахьегамхошта юкъе коммунистически къахьегамца бригадай цIи яккхар духьа яхь лелача хана, тха института студенташа а хьаллаьцаб из патриотически болам. Из ба дешарца, къахьегамца, вахарца, коммунистически гIулакхаш леладу группан цIи яккхар духьа болабенна бодам.

ССКП ЦК-ан, СССР-а Министрий Советеи халкъа дешар эргадаккхара хьакъехьа йола тезисаш ювцаш тха института студенташа а преподавателаша а лоархIаме предложенеш яьй. Дешарца, къахьегамца, вахарца коммунистически гIулакхаш леладара группан цIи яккхар духьа йолаенна яхь шоллагIча курса «В» группан студенташа (гIалгIай отделени) йолаяьй. Из цIи яккха атта дац. Студенташа дош деннад дикеи тIехдикеи деша, школашца айхха бувзамаш лоаттабе, института территори цIена лелаярца, общественни балхаца дакъа лаца. ХIара шер-шера студенташ аханза даьдача лаьттай ялат чуэца ухаргба. ЦIагIа, ара, институте — миччахьа хуле а хоза, эзди оамалаш а лелаергъя, хIаьта наха юкъе уж хоза оамалаш йоаржа а ергья цар. Корта бохабу малар мелача, хулигански гIулакхаш, кхыдола харцахьа гIулакхаш леладечI пахаца къовсам лоаттабергба студенташа. Студенташа лаьрхIад фотогIулакх, автомобилаш кхыйола машинаш Iомае, хIана аьлча политехнически дешар хьеха дезаш бола педагогаш технически говзалаш Iомаяь хила безандаь.

Коммунистически общественн членаш кхетам лакха болаш хила беза. Цунца дувзаденна тха института студенташа соцам баьб аудитореш, учебни кабинеташ шоаша лелае.

М. ШИШХАНОВ,
пединститута студент.

Патриотически гIулакхаш хьаллаьцад

Новкъоста Н. С. Хрущевс XXI-ча съезде ергйолча доклада тезисай чулоацам Iомабар йоккха уйла тIаяхийта дIахьош ба МагIалбика районе къахьегамхой.

Шерра даьржад тезисаш Iомаяр «Кавказ» яхача колхоза къахьегамхошта юкъе. Юртбоахама артела членаша тезисай чулоацам чIоагIа раьза а болаш къоабал а бу, цунга хьажжа шоашта, колхоза боахам чехкагIа дегIа боалабарна доккхий социалистически декхараш тIа а йиду. Къаьстта тIехьарча хана Советски Союзе хьалхле лелаеча предприятешка леладу дика балхаш Iома деш, колхоза хьайбай, хьакхий фермай болхлошта, механизатораштa юкъе коммунистически къахьегама коллектива цIи яккхара къовсам лоаттабеш, шоашта тIаийца декхараш сийленца кхоачашдеш хьабоагIа колхозникаш.

Колхозе эгара хьалха коммунистически къахьегама коллектива цIи яккхара къовсам лоаттабеш хьабоагIа нов. Пашенко Ивана кулгалдеча № 1 йолча шури-товарни ферман болхлой.

Укх шера цу фермерча доярка 11 бетта хIара беттача Iаттагара яьккхай 2230 килограмм шура. Из я соаяка яьккхачул 300 килограмм дуккхагIа. 1959-ча шера ферма доярка шоашца декхараш тIаийцад 2700 килограмм хIара беттача Iаттагара шура яккхеи, хIара 100 Iатта лаьрхIача 100 Iаса хьалкхедеи, 220 бежан дорста а даь паччахьалкхенна дIадалеи, 1962-ча шера кхаь шерара зооветкурсаш йистеяхеи, шоай политически кхетам лакхбеш деша а ийса доацача гIулакхашца массе хана къовсам лоаттабе а аьнна. № 1 йолча шури-товарни ферман коллективо социалистически яхье йийхай «Ингушски» совхоза 3-ча отделенен шури-товарни ферман коллектив.

Коммунистически къахьегама цIи яккхара къовсам лоаттабеш ба колхоза хьакхий фермера къахьегамхой а. Цар тIаийцача декхарех да: хIара яккаш йолча хьакхийна лаьрхIа 22 хурск хьалкхеергйолаш, хIара хьакхийна лаьрхIа ши тонн гаргга хьакхий дулх дIалургдолаш.

Иштта коммунистически къахьегама цIи яккхара къовсам лоаттабеш ба нов. Кухарова Таиса звеньевой йолча звеноцара къона болхлой а.

ССКП XXI-ча съезда шоаш духьал болхаш тIаийца декхараш кхоачашдергхиларах шек боачаш ба «Кавказ» яхача колхоза фермай къахьегамхой.

П. ГАГИЕВ.

Коммунистически хьисапе болх а бе, даха а даха

Укх деношка «Красный молот» цIи йолча завода коллектив шоай берригa низ тIабахийта болх беш я. Царна массанена дага доаллар цаI да, — ССКП XXI-ча съезда сийленца накъа дахар.

Москва-Сортировочная яхача депон коммунистийн комсомольцийн дика гIулакх раьза а болаш тIаийцар цу завода цехий болхлоша.

Доккха декхараш тIаийцад Рогожина бригадай котельщикашеи сварщикашеи. Партен XXI-гIа съезд хьаеллаш сменагIа йола норма 300 процент кхоачашъе, шоллагIа йола професси Iомае, юкъарча вахарах доккха дакъа лаца лерхI цар.

Коммунистически къахьегама бригада вIашагIйолла гIерташ я модельни отделенен, бригадир Наумов вола къона бригада. Шоай коммунистически декхараш тIа модельщикаша яздаьд: къахьегамца наха хьокхам тела, шоаш арахеца продукци дикагIа йолаш арахеца, материалаш кхое, оборудований инструменталии дика лелае, шоай идейно-политически кхетам лакхбе.

№ 2 йолча цехе эггара хьалха коммунистически яхье баьлар производствен хьалхле лелаераш, масала, токараш Н. М. Изотьеви, В. И. Брыкови, В. С. Гукасови дуккха кхыбараш.

Коммунистически яхье яьннача инструментальни цеха коллективо а доккха декхараш тIаийцад.

Завода коллективо тIаийца декхараш хIанз сийленца кхоачашду.

И. МАЙОРОВ.

Узбекистане газопровод юллаш латт

Узбекски ССР-е Джаркак - Бухара-Самарканд - Ташкент яха газопровод юллаш латт. Джаркакски газ йоаллача моттигера газ турбашка гIолла Бухара яхача городе кхьачай. ХIанз Бухара-Самарканд яхача участке турбаш йохкаш латт. Строителаш дош деннад ССКП XXI-ча съезда сийна укх шера 150 километр турбаш яхка.

Сурта тIа: съезда хьалхарча социалистически яхье ваьнна сварщик Николай Иванов. Сменах йола нормаш 180—200 процент кхоачашъю цо.

Р. Шамсутдинова сурт.
ТАСС фотохроника.

Эрсий метталара нохчий меттал перевод яра хьакъехьа

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ историен, метта, литературан Iилман-тохкама института Iилман болхлочо К. Чокаевс эрсий метталара нохчий меттала перевод ярах лаьца ше язъяьча статья тIа кхоадаьр доккха гIулакх да. Нохчийн гIалгIайн литературни метташ дегIадоаладара гIулакха цхьа дакъа да из.

Нохчийн гIалгIайн йоазув-дешар хьадаьр Сийлахь-йоккха Октябрьски революци я. Партийни организацеша хьалхле лелаярца, эрсий гIорбаьнна болча мотт тохкача Iилмахоша чIоаггIа дакъа лацарца нохчгIалгIай Iилмахаша, культуран болхлошта Советски Iаьдал эттача шерашка чIоагIа болх баьб нохчгIалгIай йоаззудешар, культура дегIайоалаеш. ЛаьрхIа варгвоацаш доккха маIан долаш хилар 1938 шера нохч-гIалгIай алфавит эрсий алпаш тIа даккхар. Эрсий алпаш тIа нийсдаь дола нохч-гIалгIай алфавит Советски Союзе дахача керда йоазув-дешар доладеннача къамий алфавиташта юкъе дикагIа дола алфавит да.

ХIара къаман мотт шаьрлуш, дегIабоагIаш хилар — наха мотт бувцарца зелуш дола гIулакх да. Из гIулакх наха беча балхаца, цар юкъарча вахара хьалца, общественни боахамца дувзаденна, культура хадданза дегIайоалаеш, лакхъеш да. Цхьабакъда мотт исторически дегIабоагIаш цо дIайолаяь прогрессивни юхь тIехьадисачунца, леш латтачунца къовсам лоаттабеш хургхилар дицдалийта йиш яц вай. Кердача, хозача, могаш долча, унахцIенча дешашта юкъе лел из мотт бIехбеш дола шира, уне дешаш. Мотт дегIабоалабеча доккха маIан долаш да дуккхача наха, халкъа берригача культурни наха, къаьстта писателаша, журналисташа дакъалацар. Наьна мотт кIоаргга тохкаш, Iома а беш, шоашта гучадаьнна цун тоатолаш зувш хилча, писателий и журналистийн торо хургьа, мотт хаддана бокъолгахьа берзош, из дегIабоалабеш гIо де.

ВIаши хIама нийсдеш оалача дешашца — эпитеташца, образашца бIаьхий бола вай мотт хьоабеш, цунах дикагIа мишта пайда эцаргба дувцаш, из Iомабара хьакъехьа доагIаш дола дош аьннадац вай писателаша хIанзалца. Из бехк боаккхилге йоал вай литераторех. Цхьабакъда сона хетачох, нов. Чокаевс яхачоа тIехьа хила йиш яц, «Вай цхьабола писателаши журналисташи шоай хур деш ба нохчий меттах хьадаьнна доаца дош юкъе ца далийта гIерташ, вай метта кертерча словарни фонда юкъе дахаш халкъо шерра оалаши из дале а», йоах цо хIаманца из дIа а ца укхкхаш. Иштта беш бола бехк цхьан хIаманца дIахьокхаш хила беза, нов. Чокаевс ший статья тIа санна даьсса а ца дувцаш.

Нохчий мотт а ца ховш, нохчгIалгIай йоазув - дешари литературеи дегIадара истори-а ца довзаш вола саг, нов. Чокаева статья йийшача, шекваьнна хургва. Цунна хетаргда: «Совет», «партий» «колхоз», «собрани», «совещани», «колонизатор», «капиталист», «помещик», «доклад», «митинг», «директор», «секретарь», «бригадир» «газет» яха а кхы цу тайпара дола а дешаш нохчий метта юкъе дахарахи халкъо шерра оалаш хиларахи шекбувлаш, цунах ца тешаш саг нийслургвий теш писателаштеи журналисташтеи юкъе? аьнна.

Нов. Чокаевс ший статья тIа масала доаладаьча 46 дешах 40 дош цIаккха нохчий меттал даьккха а хиннадац, е даккха саг а гIийртавац, аьлча бакъхургда. Цхьабакъда иштта дешаш перевод ца еш метта юкъе доаладаро мотт кегабу яха нов. Чокаева уйла нийса яц.

Иштта, дика вIаштIехьа хетац сона интернациональни дешашна йоагIаш йола мотт дIалаца еза нохчий метта юкъе, яхаш по яздер а, хIаьта иштта «дош перевод ца еш хьаэца мегаргда, нагахьа санна цу деша перевод е дош деце, **нагахьа санна из дош дунен тIарча халкъадале»,** яхаш цо утвтаю правило а. (Аз белгалдаьккхад — А. С.). Чокаевс яхачох кхыча меттацара дош метта юкъе да мегаргда, нагахьа санна из дош дунен тIарча халкъашца шоай метташтта юкъе дихьадале, из интернациональни дош а хинна дIаэттадале.

Цо яхар дича, нохчийн гIалгIайн шоай метта юкъе чIоагI а денна, дIаайтта дешаш, масала лампа, счетовод, председатель, стол, диван, графин, учетчик, кхыдола дуккха дараш дIадаха дезаш хургдар.

Вай вахар Iалаьмате чIоагIа экономически культурнии дегIадоагIаш хиларца дувзаденнахьахула керда дешаш нохчийн гIалгIайн мотта юкъе чудахьанза даргдоацаш а хIаьта уж дешаш вай воккхагIа воша волча эрсий халкъа меттацара хьаэца дезаш а лерхI оаха. Нагахьа сана уж керда дешаш эрсий метто кхыча меттацара хьаийца дале, эрсаша шоай меттала уж леладеча тайпара вай воай меттала леладе декхарийла да вай.

Керда дешаш метта юкъе доаладеча хана Iарбий меттацара феодально-дынца дувзаденна къаьна дешаш юкъе кхувлар бакъахьа дац. Из тайпа гIулакх хиннад вай интеллигенцена юкъе, хьалха дIаяхача хана. Цхьабакъда, кхыча меттацара хьаийца дола, вай дешаш а хинна дIаайтта дешаш дIадаха деза яхилга дац из. Нагахьа санна инновацен наькъаца (ший метта къаьнара дош керда даккхара наькъаца) е ший метта дешаш вIашагIтохара наькъаца керда дош хьаде вIаштIехьа деце, наьна меттала перевод ца юлу дош метта юкъе доаладе деза яхилга нийса да.

Кхыча меттацара хьаэцаш дола дош махулла наьна метта морфологическии фонетическии законашца нийсдаь хила деза,вешта аьлча халкъа оалалургдолча тайпара тоадаь хила деза, яхилга а иштта нийса да. Из яхилга да кхыча меттацара хьаэца дош нохчийн гIалгIайн меттий йоаца чаккхенаш йоацаш хила деза яхилга (масала — эрсий метта родах йола чаккхеначш.)

Цу дерриганел совгIа, наьна литературни мотт дегIабоалабеш нохчгIалгIай метта еррригача диалектех пайда эца беза.

Нов. Чокаева статьян цхьайолча моттигашта «Ленина никъ» яхача газета тIа критика еш, самокритикан цхьаккха дош а юкъе доаладачзар нов. Хаджиевс. Нохчий дешаш тайп-тайпара язделга а нохч-гIалгIай юртийн районийн цIераш харцахьа язъелга а, хIаьта иштта «спутник» яхар санна долча дешашта перевод елга а ла йиш йолаш дац яхаш нов. Чокаевс яздер нийса да.

Мотт тохкаш бу болх практически декхарашта тIехьабиса латт яхаш нов. Чокаевс яздер а иштта бакъда. Цу гIулакхо нохч-гIалгIай метташ толамца дегIадоагIилга юхаувз.

Къона, юхаметтаоттаяь Нохч-ГIалгIай историен, метта, литературан Iилман-тохкама институт декхарийла я нохч-гIалгIай метташ Iилманца довза, уж метташ дегIадахкара опыт Iомае а из Iилманца техкаь лакхъе а, цу опытах вахара чухь пайда эцача новкъостал де а.

Ший статья тIа нов. Чокаевс дувцача эрсий меттацара нохчий меттал перевод яра дешал тIех лоархIам болаш, цул а дуккхагIа уйла тIаяхийта езаш да нохч-гIалгIай орфографех дола дош. Литературни метташ а хинна, шоаш хьальовтташ латташ, нохч-гIалгIай метташта халонаш нийслу. Цхьабакъда уж халонаш цар дегI даьхьаш нийслу халонаш я. Диалектизмаш а юрташтеи районаштеи юкъе бувзача метта чухь нийслу эргалонаш а дIаяха езаш я.

ДIаяхача хана лоархIам боллаш болх бир нохчий метта терминологическии орфографическии словараш деш. 1930 шера арадаьккхар нохчий метта терминологически словарь 1 дакъа, «общественно-политически терминаш» (Оттадаьраш А. Г. Мациеви М. Д. Исламови). 1931—32 шерашка нохчий Iилман-тохкама институтерча къаман культуран терминологически комиссес арадаьккхар массехк терминологически бюллетень. 1938 шера нохчийн гIалгIайн метташта йола орфографен правилаш арахийцар. 1942 шера арадаьккхар нохчий метта орфографически словарь (оттадаьр Х. Г. Гугиев). Уж пособеш библиографически нагахьа нийслу хIама хинна дIаайтад, дуккхача даькъе къа а деннад уж. Цхьабакъда хIанз керда пособеш уттадеш хьалха цу хьакъехьа баьча балха опыт лархIа еза.

ХIанз Iилман-тохкама институт низ тIабахийта болх беш я нохчгIалгIай цаI дола терминологически словарь а нохчийн гIалгIайн меттай орфографически словараш а уттадеш. Орфографифески словараш уттадеш бу болх йисте боалаш латт. ХIара оагIон тIа шинна а метта деш вIаши улув а долаш, цхьан книжкаш арахеца лерхI, уж шинна а меттал хургдолаш. Терминологически орфографически словараш 1959 шера арахеца лерхI оаха.

Нохчийн гIалгIайн меттай деш вIаши улув а долаш, шинна а метта цаI дола словараш арахеца цу метташца болх беча наха а Iилман болхлошта а мел лоархIам боллаш хурда белгалдаккха ца дезаш кхетадеш да. Цу словараша боккха пайда бергба вIаши гарга латта, шоай лардага диллача цаIаш дола нохчийн гIалгIайн метташ а диолекташ а дегIада доаладара тIехьа.

Цу практически пособел совгIа, нохчийн гIалгIайн меттай хьакъехьа кхы а дукхха книжкаш арадаха лерхI институте 1959 шера. Каста арадаргда нохчий метта аькхий диалектах яздаь Iилман книжка (автор нов. И. Арсаханов); институте даьча заказах кепа теха арахеца жийчдеш да профессора Н. Ф. Яковлева яздаь «Нохчийн гIалгIайн меттай морфологи» яха доккха книжка (редакторал дергда профессора Ю. Д. Дешериевс); «Нохчий метта фонетика» яха Iилман книжка а яздаь вала воал профессор Ю. Д. Дешериев. Цу дерригача книжкай боккха лоархIам ба. Мотт дегIа а боалабергба цар, нохчийн гIалгIайн меттала перевод еш нийслу вIаштIехьа доацар дIа а доаккхаргда.

А. САЛАМОВ,
Нохч-ГIалгIай историен, метта, литературан Iилман - тохкама института директор.
(«Грозненски рабочий» яхача газета тIара).

Доазол дехьара

Английски колонизаторашта духьал да Къулбехьарча Аравен халкъ

КАИР. (ТАСС). Адене английски колониальни Іаьдал султанаташтеи Къулбехьарча Аравен жняжестташтеи юкъе федеральни союз вІашагІтохаргйола план кхоачашъе доладеннад яха заявлени араяьккхай Каире Къулбехьарча Аравен лиган правительствос. Колонизатораша лерхІ, йоах заявлене тІа, Адена англійски генерал-губернатор федеральни союза керте оттаве, хІаьта цун гІончаш англійски чиновникаш хилийта. «Англійски колониальни Іаьдал, — йоах заявлене тІа, — (царна гІо деш ба предателаши империалистически агенташи) из план тІемца кхоачашъе доладеннад. Къулбехьен Араве Лахедж, Яфи, Альауалик, Бейхан, Аль-Аулзиль, Радран, иштта кхыйолчеи султанаташка бахача наха чІоагІа нисаш ду англійски эскараша».

«1954 шера денз федеральни союз вІашагІтохарна империалистически план ца могаеш хиннад Къулбехьарча Аравен халкъ,—йоах дІахо заявлене тІа. — Къулбехьарча Аравийски полуострове англійски колониальни Іаьдало цеча низашта юкъе Іарбий халкъо къовсам лоатта а баьб лоатта а бергба».

Вокх заявлене тІа Къулбехьарча Аравен лиган представительствос йоах, дукха ха йоаццаш Адене дукха англійски эскараш кхаьчад. Аден яхача колонера дукха патриоташ лийца а лийца набахта бехкаб англійски Іаьдало. Цу гІулаккхца Адена законодательни совета фальсифицированни хоржамаш кийчде гІерт англійски Іаьдал, — йоах дІахо заявлене тІа. — Хоржамаш хургда 1959 шера 4 январе. Пхьабакъда, Аравен дерригача Іарбий халкъон патриотически организацешеи цхьанне санна массане а соцам баьб уж хоржамаш чакх ца далийта».

Малхбузен Германе

Германен Федеративни республикан Р. Рехе командах «Хехт» яха хинна кІал гІолла лела лодка Англе кхаьчад. Чехословацки телеграфни агентствос беча хоамах, шоллагІа дунен тІом хиннача хана Р. Рехе командах долча хинна кІал лелача лодкас британски торговли еш дола массехк кема форда чу дахийтар. ХІанз къилбаседагермански подволникаш Великобритане баьхкаб шоай НАТО юкъерча союзникий «хІанзара тІема искусство» Іомас.

Сурта тІа: инструктаж еча хана.

Чехословацки телеграфни агентствон сурт.

Кхыдола мехкаш дІалувцарна йола Малхбузехьарча германски реваншистий планаш

БЕРЛИН. (ТАСС). Укх деношка малхбузехьарча Берлине «Цхьаьн мехкахой союзи» «Мехкаш баьхача немций союзи» яха малхбузехьарча Германен йоккхагІа йола реваншистий ши организаци вІашагІкхийтар. Эгтара чІоагІагІа социалистически лагера духьала къовсам лоаттаберан ба «ВІашагІкхийтта мехкаш баьхараш—вІашагІ кхийтта мехкахойн лаьттай союзаши» аьнна цІи тиллача кердача реваншистоки организацена керте латтараш.

Керда реваншистски организаци хьаярах дувзаденна советски, польски, чехословацки лаьтташ дІалувца аьнна оттаяь йола программа дІайовзийташ, къамаьл дир вІашагІкхийттача союзий председателе Брюгера. Цо яхачох, из программа кхоачашъярна хьалхара тІа хургба ФРГ-ени Германски Демократически Республикани доазонаш вІашагІтохар. Белгалдаккха деза малхбузехьарча германски министраша Лемкреи Оберлендереи царга моаршал хоатташ хилар. Кердача реваншистски организацес вІашагІйоаллаш йола гуччахьара милитаристски авантюристически программа ФРГ раьза йоацаш дий-хьогІ, аьнна, хет.

Бельгес баркал оал советски наха

БРЮССЕЛЬ, 16 декабре. (ТАСС). Брюсселерча советски посольстве хадданза телеграммаш ух бельгийски гражданашкареи организацешкареи Арктика тохкаш хинна 4 бельгийц кІалхарваккхарах советски наха чІоаггІа баркал оалаш.

Бельгийско - советски доттагІлен Общества Генеральни секретара Сенжес обществон цІерах укх тайпара телеграмма яйтай: «ЧІоагІа баркал оал оаха турпалеча советски летчикашта бельгийски антарктически экспедици цар кІалхарьяккхарах. Шугара оаха дех тхогара царна баркал алар».

Массаза а академей секретарь волча Лаваше кулг а яздаь Бельгийски Іилмай академе яйтача телеграмма тІа йоах: «Тахан, 16 декабре, академи юллача дийнахьа цунга хоза хоам хиннаб экспедицен начальник Жерлаши цун новкъостий кІалхар бахарах. Академес баркал оал «Мирный» яхача эрсий базан начальника тха нах лохилга сихха вІаштІехьдаккхарца дог гІоздоаккхаш сагал дола гІулаках цо дарах. Академе чІоаггІа баркал оал пилотэ Перовнеи цун экипажаи кхерама кІалбиса хинна тха нах кІалхарбоахача къаноxчали денали долаш уж хиларах. Бельгийски академе моаршал дайт СССР-а Іилмай Академега, из теш Арктикерча шанаш тІарча наьха из вІаши юкъера цІена безам хьахьокхаро дерригача дунено цхьаьн баргаца Іилман болх барна керда аьттув боаккхарг хиларах».

Дунен халкъашта юкъерча спасателий федерацен президента Зелильеза цу организацен цІерах ше яйтача телеграмма тІа «бельгийски антарктически экспедици кІалхарьяккхача эрсий турпалхоех доккхал а деш», царга «дІайха моаршал» дІадалар дех.

Педагогически института учебни кабинеташ

Укх шера Нохч-ГІалгІай педагогически институте хьайийлай керда учебни кабинеташ. Из бахьан долаш дешара-кхетама болх лоархІаме айбеннаб.

Института кхоалатІча этажа цхьаьн щІагІа нохчийн гІалгІайн меттай кабинет я. Кабинета чу гулъяьй нохчийн гІалгІайн меттала йола литературни произведенеш, учебникаш. Кастта хьалъэхка хургъя тайп-тайпара таблицаш. Укхаза да революционни деятела А. Шерипова, историко - Іилманхочун Ч. Ахриева портреташ, хІаьта Нохч-ГІалгІай халкъа кхыча деятелий портреташ а да. Кабинета болх дика ховш дІахьу института опытни преподавателе доцента Д. Мальсаговс.

Керда кабинет вІашагІъеллай физико - математически факультето а. Из я машиноведенен кабинет. Укхаза дукха я машинай макеташ, плакаташ, тайп-тайпарча машинай деталеш. Цул совгІа, укх шера института керда комбайн, «ХТЗ-7» трактор, хІаьта кхыйола юртбоахама машинаш а енай. Студенташа безаме Іомаю уж машинаш.

Доккха гІо ду студенташта физикан, химен, эрсий меттен литературани кабинеташа. Уж вІашагІъехкаш студенташа шоаша дикка дакъа лаьцар.

Я. БЕРГЕР.

Технически контроль йоацаш

ССКП XXI-ча съезда сийна социалистически яхь яьржача хана «Красный молот» заводе болабелар бракех хулаш дола зе кІезигдараи арахецача продукцен дикая айяран тІехьа къовсам лоаттабу болам.

Цу гІулакха дика инициатор хинна дІаэттар модельни отделенен коллектив. Новкъоста Н. С. Хрущевс «продукцен дикал оттаю дикагІа вола контролер болхло шеи производственни мастери ва» яхаш, дах къамаьл хьал а лоацаш, продукцен дикалга шоаш хьежаргболаш, дерригa из гІулакх шоашта тІаийцар модельщикаша. Завода директора цар дехарах дІаяьккхар модельни отделенен технически контроль. ХІанз цита моделий, стержневи ящикий, кхы хІамай дикалга хьежаш модельщикаши мастераши ба. Модельщикаша доладаьр хьаллоацаш ба резецаш еча участкани № 7 йолча образивни гІозара тохкамаш деча участкани болхлойи инженерно-технически болхлойи. Цар а дош деннад технически контроль а ца лелаеш, арахецаш йола продукци дикагІа хилийта.

Модельщикаша болабаь болам хьайийцаб № 2 йолча цеха йиълагІча пролета станочникаша а, 1-ча декабре денз царех хІара болхлочо, ший-арахецача продукценна кеп етта индивидуальни тавро лелаю. Цудухьа болхлоша шоаш хьабеш бола болх, хьалха санна доацаш, теркам чІоаггІагІа тІабахийта бу. Цу гІулакхах дика овсарле йоал балха.

И. МАЙОРОВ.

Къонача хьехархочун урока тІа

Первомайски юкъерча школе шоллагІча классе эрсий метта грамматика урока тІа. Урок дІахьор я дукха ха йоаццаш хьехархочун болх кара ийца, из дІахьош йола Базгиева АртагІа Лейла. Хьехархочоа кІирденна бІарахьежаш дагІа дукха хІамаш довза безам бола 32 бер.

Сатийна а ший нисаш тешаш а дІайолаю Лейлас урок. ЦІегІа баьча балхага хьож, доска тІа ех дешархо Евлоева Лиза. Цо Іоеш предложени, шеко йола мукъаза оаз йола «хлеб», «сев», «листопад» яха дешаш белгал а доахаш. Цул тІехьагІа правило еш цо.

Марчиева Тамарас сихха йоалаю примера грамматически таxка еза предложени.

Лейлайна дика хов цІимхареи тІачувхаши хилар — хьехархо низ боацаш хилар долга. ЧІоагІа безаме дечa къамаьлаца бераш дІаккхетаде а уж Іомаде а вІаштІехьа доал цун.

Керда материал хьеха йолалу Лейла. Безаьг а хаддаш а хул цун багара хьадоагІа дош. Доска тІа дІаязду цо «рыбка» яха дош, хІаьта цунах тарра дола дешаш бераша шоаш хьадага лувц. Иштта кхыдола дешаш а тохь цо. Цул тІехьагІа аттача, дикагІа бераш дІаккхетаргдолча меттаца дІахьалха йоах цо эрсий грамматика бокъонаш (правилаш), тІаккха примераш йоалаю. Кхоачам боллаш ха йоаю Лейлас берашка хаттар деш а, царга йоазонцара болх байташ а, ше дІахьалха даьккхар берашка чІоагІдайташ а.

Атта холуш да боккхача лоархІамца берашта цІагІа бе болх а Лейлас дІаьхьалха боаккхаш хилар.

Белгалдаккха деза дешархоша программни материал лаьхача кхетамца Іомаеш хилар. Дика язде а дешa а хов царна. Берий йоаккха терко а йоаккхо а ю Лейлас. Дукха ха йоаю цо берашта программни материалаца дувзаденна доаца гІулакхаш хьехаш а. Уроки планаш дика уттаю, дикагІа опыт йолча хьехархой урокаш тІа ух из.

Дешара ди йистедаьннначул тІехьагІа Л. А. Базгиева классе, районе а цу школе а цар эггара хьалха дІадоладаь гІулакх—самообслуживани зийра оаха. Лейлай хьалхленца бераша нийсдаь парташ дІа е овттадаь каьхати клейи хьа а дена корий рамашта каьхат лотадир. Цул тІехьагІа шоай класс цІен а яь, герми а хьехар цар.

Б. ПЕРЕПЕЧАЕВ,
Первомайски райОНО инспектор.

Кепа тоханза дисаьча письмай лерах

„Во болх бу библиотека“

«Сердало» редакце денадар МагІалбика района ЛохерчІ Ачалкхе библиотека во болх беш хиларах хоам беш дола письмо. Письмон авторо яздьчох, библиотекан заведующи йола Арчакова Фатима ханнахьа балха хьайоагІаш а чуйодаш а яцар. Книжкаш дешарашца беш цхьаккха болх бацар.

Цу письмона жоп луш МагІалбикан культуран отдела заведующес нов. Дугаевс изду:

«Письмо тІа дийцараш бакъ хиннад. Библиотекан заведующи йолча Арчакова Фатимана выговор а еннай, хІаьта болх тоа ца бойя цунна кхы чІоагІагІа бехк а бергба».

Ший доацача гІулакха юкъе магІертавалар-кха из...

— Ший доацача гІулакха юкъе магІертавалар-кх из директор. Грузчикашта цхьа-ши тума дІахьокха мара дезац, цар шоаш хьалгІаботтарба кІор, е брикеташ,—йоахар Грозненча «Гортопсбыта» склада заведующес Кондауровс 9/XII—58 шера.

Из къамаьл дора цо цхьа тонн брикетех а уж цІахьоча машенах, а хьалгІайоттарах а боагІа мах «Гортопсбыта» кассе дІа бенна, директоро, аз йоах аьле, брикеташ хьалгІайоттийте дІахьо хьайна аьнна аравалийтача, йоаго хІама эца венача эцархочунга М. Х.

Директоро аьннар дацийн оаш? Цо грузчикаш хьа кара ба, хьога дІаьлча брикеташ хьалгІайоттаргъя аьнна, хьамавайтавий со, — аьлар Кондауровага эцархочо.

ВІалла цу къамаьла раьза воацача Кондауровс, корта а лестабеш, кассе дІаденнача ахчах ший грузчикаш брикеташ машена тІа йотта раьза бац яха къамаьл дора. Бакъда, директоро аьннар дерриг ше ала ца могаш, ший на тІера М. Х. дІаваккхара духьа, тараз латтача цІагІара дІаара а хьежа, —дІа латтача Іаьржа хІамаш тІаювхача грузчикий бригадирага ала хьайна», аьнна дІахьожавира цо из.

Кондауров ший цІагІа сатийна Іохайна а вагІаш диазза-пхезза директора тІавахар эцархо, тІаккха директоро из гІулакх тІадиллар контролера н. Башуна.

Нов. Башуна, ах сахьат даьлча, халла хьабоьлабаь грузчикаш борзлой санна бІагІара бІара хьежар брикетий даьна. ГІозеи даьккъалеи хьалгІа-м йоттаргьяц хьона оаха ераш, йоахар нахагара совнах ахчаш даха Кондауровс а, из санна болча кулгалхоша а Іомабаьча грузчикий дегаьна. Нов. Башун а ховш вар грузчикаша лелаю оамал. Цар кІор эца ухача нахагара доаха ахчаш ца гуш вац из.

ЭгІазбахача грузчикаша, футтаройна 20 процент оатабенна кІор а збаь хьатІаеттар брикеташ.

Из болх шоашка дІахьекхача, вІалла грузчикашта бехк бацар Кондауровси Башунеи, хІаьта Кондауровс, ше харц лувлга шийна ховшшехьа а, массехк процент дом хила йиш а я брикеташца яха къамаьл дир.

«Гортопсбыте» леладу гІулакхаш цІена ца хилар, кІор эца баьккача къахьегамхошта уьхаза доагІгІача бесса гІулакх ца дар хьахьокх кхалсаго М. Р. яздаьча каьхато, иштта язду цо: «хаьлхарча дийнахьа яхача хІама а ца кулаш, 8-ча декабра Іуйран 6 сахьата 30 минотн яьлча кІор эца яхар со. Укхаза бар хьалхара очередь лаьца латташ, «штатни» ба яхаш подводашца маьхах кІор кхуьхьараш, шоашта дукхагІа ахча денначарна тІулакх ду цар. Делкъел тІехьагІа диъ сахьат даллалца лийлар со кІор хьаэцацалуш. Ахча ца далча кхы хІама хургдоацалга а хайна, болхлошта маьхаца доацаш пхи тума ахча а денна кІор ийцар аз»...

Укхазара цхабола болхлой, шоай конторера ахча а ийдеш, кІор ловсаш а тІаботташ а нахагара ахчаш доахаш ба.

Уж ирча гІулакхаш дика довзаш ва торговлен балха опыт йола Кондауров, ваде а, цунна уж ирча-м хетац. Уж хІанзарча заманца товш доаца, талха хІамаш шийна тушшехьа а, хих воалаш, хи тІадам ца кхийттача санна лел контролер вола Башун а.

Хаций-теш «Гортопсбыта» директора нов. Евченкона ший болхлоша советски торговлен бокъонаш телхаелга?

«Гортопсбыта» балхага хІана хьажац горторготдел, госторгинспекци?

ГАЛАЕВ Хь.

Серго Орджоникидзе музее

Дукха ха йоаццаш кораяьй Серго Орджоникидзе гІалгІашта юкъе лийнача хана, 1919 шера Мужечеи, ДаьттагІеи из хиннача хана цо лелаьдаь гІулакхаш дувца керда материал. Цунца да ЦІеча партизанашцеи ший проводникашцеи из вагІаш цо даккхийта карточка а. Карточка тІа багІа гІалгІай партизански сотне командир Гандаров Эльберди, Серго проводник Гандаров Идриси, гІалгІай ЦІеча сотне командир Султанов Хьусени, Исламова Заурбика дезали (дукха ха йоаккхаш царцига ваьхав Серго Орджоникидзе).

Кораяьча материалаца да кхыдола сурташ а. Кастта из материал Орджоникидзе музее хьахьокхьаш хургья.

С. ХАКИЕВ,
Нохч-ГІалгІай Республикански музейн филиала заведующи.

Нефтяникий бюллетень

Нохч-ГІалгІай Совнархоза нефтедобывающи газовии управленеи предприятешца 1958 шера, III квартале дІайихьача социалистически яхьа итогашта хетадаь, сурташца кийчдаь нефтяникий бюллетень арахийцад Нохч-ГІалгІай халкъа боахама Совето.

Редактора зам.
Дж. ХАМАТХАНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цІерахча кинотеатре

Йоккха зал — «Жених для Лауры» 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10. ЗІамига зал № 1— «Подвиг разведчика» 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9. ЗІамига зал № 2 — «Честь товарища» 9.30, «Подвиг газведчика» 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30. ЗІамига зал № 3 —«Сказка о царе Салтане», «Стрела улетает в сказку» 9.15, 11.15. «Свинарка и Пастух» 1.15, 5.15, 9.15. «Мой маленький друг» 3.15, 7.15.

«Родина» яхач кинотеатре

«Жених для Лауры» — 10.25, 12.20, 2.15, 4.10, 6.05, 8, 9.50.

22 декабре денз хургда «Свет в ночи» 8.30, 12.10, 4, 6, 9.40.

«Судьба женщины» — 10.15, 2, 7.45.

1958 шера 20-ча денз 31-ча декабре кхаччалца

г. Грознен Центральни рынкеи кхыча рынкашкеи хургья

КЕРДАЧА ШЕРАГА ХЬАЙИЙЛА БАЗАР

Кердача шерага хьайийлача базар тІа шортта дохкаш хургІа промышленни, продовольственни товараш, юртбоахама продукташ.

Кердача шерага хьайийлача базарца дакъа лоацаш йолча колхозаштеи колхозникаштеи хьалхарча аргІах дІалургъя мах бу моттигаш, тарзаш, торгови инвентарь, спецодежда, юртбоахама продукташ лорае моттигаш.

Базар тІа болх беш я чайнеи, буфеташ, бытовой мастерскеш, справкай стол.

Гор. Грознен колхозни рынкай Управленес тІахьех НГІАССР-а районий еррига колхозаши колхозникаши Кердача шерага хьайийлача базаре дакъа лаца, шортта юртбоахама продукташ хьа а ена.

МАЬРША ДОАГІАЛДА ШО, ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

Іалашбергба вай мехкдаьттан Грознен къахьегамхой дикача юртбоахама продукташца!

Грознен колхозни рынкай Управлени.

Итале берригача машиннаькъа болхлоша 24 сахьата забастовка яьй. Берригача наькъашка поездаш дІа-юха ца ухаш-сецар, вокзалашка цхьаькха саг вацар.

Сурта тІа: забастовка хиннача хана Милански вокзале.

Публифото сурт. ТАСС фотохроника.

ЦІИЯЛАРА КХЕРАМЗЛЕН ПРАВИЛАША МА ЯХХАРА УВТТАЕ КЕРДАЧА ШЕРА ЁЛКАШ

Паччахьалкхен пожарни надзора викал бокъонца цІеношка хьажаьчул тІехьагІа мара елка оттае а, язьяь разрешени ца хилча елка-той хьаделла а **ИИШ ЯЦ**

Елка оттае йиш я правилах оттае майоагІгІара шоллагІча этажал лакхехьарча цІеношка йоацаш 1-чеи 2-чеи этажий цІеношка. Шоллагіча этажал лакхехьарча цІеношка оттае йиш яц елка паччахьалкхен пожарни надзора органаша къаьстта еннача разрешенех мара.

КЕРДА ШЕРА ЕЛКА ОТТАЕЧА ХАНА УКХ ЛОХЕХЬА ЯХАРАШ КХОАЧАШДЕ ДЕЗА

Елка чуоттаеш дола цІа шиннел чухьнахьа йоацаш «Лоамий увтабу» леснични клетке гІолла хинна а) наІараш йолаш хила деза. Цу наІарех чу-ара воалача моттигашка хІамаш увттае мегаргьяц;

елка оттае еза, зала (цІен) нийсса юкъе (вІалла а мегаргьяц нах чу-ара ухачахьа, наІаргахьа эза оттае) кІал дика бух а баь е гІум чуехкача педа тІа;

елка йоаккхала боарам хила беза, цун гаьнаш цхьанна а тайпара пенашкеи тховнагеи кхоачаргйоацаш, 1 метрал чухьнахьа йоацаш юкъ хила еза пенаштеи тховнеи елка гаьнашта а юкъе (ЦІияларадухьала лоатта ялара 1-2-чеи степени зданеш йоснаш кхымел долча цІеношка);

елка оттае кийчдаьча цІеч наІэрга (уйгІа) е цІагІа чу 3—6 огнетушитель (цІийоаерг) тхах баь юврагІа хила-беза. Нагахьа санна огнетушителаш ца хилча елка оттаяьча лалларча цІагІа (5—10 ведар) хий оттаде деза;

Электрически сердал йоацача цІеношка елка гІулакх духхьала дийнахьа де деза.

ЕЛКА КИЙЧЬЕШ МЕГАРГДАЦ:

Елка гаьнех целлулоиднни кхыйола атталоталуш йолеи ловзаргаш, хознеш хьалъэхка;

Елкан бух тІа цІера духьале яра составаца тоабанза бола боамби билла;

елка сийрда яха кІерамаш сега; елкана бертолетови тух хьерца;

ЕЛКАН ИЛЛЮМИНАЦИ (ЛАМПИЛГАШ ЙОХКИЛГА) КИЙЧЪЕ МЕГАРГЬЯЦ ДИКА ОПЫТ ЙОЛЧА ЭЛЕКТРОМОНТЕРО МАРА.

Иллюминаци вІашагІйолла еза бокъонца электротехнически правило яххача тайпара чІоагІеи тешамеи. Елкана эхка лампилгаш осветительни сетацарча токаца йоаго езаш хилча, нагахьа ток лаьгІъеш трансформатор а ца хилча, электролине цхьаьн зІанарах цхьаннена тІехьа шоллагІаяр а йолаш 12 вольт йола лампилгаш охка мегаргья. Бакъда, проводаш тешшаме дика изоляци йолаш хила-м деза. Иллюминаци е мегаргьяц, (палихлорвинилови изоляци йоацача) радиоп гурталгии (звонковии) проводашца.

ЕЛКАН-ТОЙ ДОЛЧА ХАНА МЕГАРГЬЯЦ:

елка йолча цІагІа тайп-тайпара фейерверкаш, бенгальски цІераш, магнеш летае, тополгаш кхувса; цІагІа чура еррига лампаш дІайоае; боарамал тІехбаьха дукха нах гулбе; гулбеннарашта юкъе боамбе а каьхата а атталоталуча хІамайх яь костюмаш тІаювха нах хила:

САКЪЕРДА ДОЛАДАЛЕХЬА ХЬАЛХА ТЕХКА А ХЬАЖАЬ А ВАЬННА ХИЛА ЕЗА:

электросвет, цІиялара кхерамзлен гІулакхашта эша хІамаш; Сакъердилга чакхъяллалца иллюминацега хьожаш электротехнически гІулакх довзачарех цхьа надзор (саг) хила веза, иллюминаци телхача, проводаш дІоахделча, лампилгаш бІатувса (йов-лотаяла) яьлча тока линех сиха хьакъоастае еза.

Кердача шера елка оттаеча цІиялара кхерамзлен гІулакха бехктокхаме вар декхарийла ва, нагахьа санна цІи йоале чура нахи хІамаши кІалхараяхара а цІи йоаяра а план хьалхагІехьа а оттае. Из план учрежденей гІулакх деча персонало хьалхехьа а Іамаяь хила еза.

Кердача шера елка-той долча хана цІен чу-ара бувла моттигаш мукъа хила еза, царех хІара моттиге учрежденен персоналацара цхьацца саг ха деш хила а веза (сакъердачарех е елка кийчъяьчарех саг).

Укх правилашца шоай болх вІашагІболла декхарийла ба кердача шера елкаш увттаераши цу гІулакха хьалхле лелаераши.

Нохч-ГІалгІай АССР-а МВД пожарни охрана отдел
Нохч-ГІалгІай республикански шоай лоІамах йола пожарни общество.

СОЮЗА ССР-а СВЯЗА МИНИСТЕРСТВА СОЮЗПЕЧАТЬ

1959-ча шера ПОДПИСКА хьайийлай республикан газета

„СЕРДАЛО“

ССКП Нохч-ГІалгІай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган.

Газет арадувл гІалгІай меттала кІиранна 2-за «Правда» яха газет миссел доккха а долаш.

Газет ухаргдолаш язвалара мах:

3 бетта — 5 сом 20 кеп.
6 бетта —10 сом 40 кеп.
12 бетта —20 сом 80 кеп.
Къаьстача цхьаьн газета мах — 20 кеп.

МАССАВАРГ А «СЕРДАЛО» ЯХА ГАЗЕТ УХАРГДОЛАШ ХАННАХЬА ДІАЯЗЛЕ!

Подпискаш дІа ийю масса йолча городий а, районний а связи конторашкеи, отделенешкеи, агентствашкеи, «Союзпечата» киоскашкеи, хІаьта заводашкарчеи керда цІенош дечарчеи, организацешкарчеи, учрежденешкарчеи, учебни заведенешкарчеи, совхозашкарчеи, МТС-шкарчеи, колхозашкарчеи общественни уполномоченнаша а.

Г. Грозне, «Красни молот» завода Северни общежите, корпус 4, кв. 38 вахача Массарыгин Александр Никоноровича, г. Грозне, ул. Горячеводская, 64 яхаш йола Массарыгина Александра Ивановна йитарах дола дош суде деннад.

Дош дувцаргда г. Грозне, Ленински района халкъа суда 1-ча участке.

РЕДАКЦЕН АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23. ТЕЛЕФОНАШ: редактора—2-41-23, редактора зам.—2-07-01, партийни вахарен письмойи отделий — 2-25-72, корректорске — 2-30-91.

СФ03407.

1918 шерарча 11-ча августа цІерах йола типографи, Грозный, Революцен проспект, 30/3.

Заказ № 7988.